

Lupčianske zvesti

www.slovenskalupca.sk

25. ročník

OBECNÉ NOVINY OBYVATELOV, RODÁKOV A PRIATELOV OBCE SLOVENSKÁ LUPČA

číslo 1 | január – marec 2023

AKTUÁLNE V OBCI:

Čo nás s odpadom čaká v najbližšej dobe?

2

OBEC A SPOLOČNOSŤ:

Snaha o podporu komunitného života v obci neutícha

8

ZO ŽIVOTA MALÝCH OBYVATELOV:

Zážitky z Berlína

13

ŽIVOT A KULTÚRA:

Nikdy sa nerozhádali, ani názorovo nerozišli – DIXIE CHIPS

16

Masky v sprievode bavili obyvateľov

SLOVENSKO/SLOVENSKÁ LUPČA – Fašiangy sú obdobím od Troch kráľov do Popolcovej stredy. Zábava, bláznivé masky, sladké pokušenia počas nich. To všetko znamená jediné – blížiaci sa pôst. Podľa prameňov z obdobia Veľkej Moravy sa u nás v 9. storočí používal termín mjasopust – koniec jedenia mäsa pred pôstom. 23. februára obnovujeme tradíciu fašiangového sprievodu obcou aj u nás. Nasledujúce riadky možno budú inšpiráciou pre všetkých váhajúcych, či sa k nemu v budúcnosti predsa len nepridať.

V Česku sa toto slovo zachovalo ako masopust, u nás sme však prebrali nemecký názov vastschane (fastšáne), poslovenčený na Fašiangy (Fašang). Ako sa hovorí: iný kraj, iný mrav. Niekde sa pražila praženica, na ktorú bola pozvaná celá dedina, a niektorí pamätníci tvrdia, že tak to bolo

i u nás. Mládenci najprv týždeň pred zábavou chodili po dedine a pozývali dievčatá, ale aj starších. Pri tejto obchôdzke nezabudli pobrať vajíčka a slaninu. Praženicu pripravovala richtárka, potom sa začínala zábava, na ktorej boli aj pražené šišky, karamel, závin a huspenina. Inde bolo zvykom robiť pálenku – u nás sa vraj varilo tzv. „muchovô“, aby vraj muchy cez leto neštípali. Všetko sa odnieslo na priadky, kde dievčatá pripravili pohostenie.

Dovoľovali si to, čo inak nemohli

Po dedinách chodievali v sprievode mladí muži preoblečení do masiek cigánky, žobraka, stareny, kominára, handrára či medveďa alebo kozy. V ruke držali ražeň alebo šablu – prastaré to symboly mužnej sily a plodnosti. Zapichovanie ražeňa do povaly symbolizovalo pomysel-

né spojenie neba so zemou. Muži v maskách žobrali, kradli, predstierali prácu, za ktorú sa dožadovali odmeny, ale aj tancovali. Ich úlohou bolo dedinčanov zabaviť. Vysmievali sa z vydaja chtivosti, lenivosti, hlúposti, pýchy a „spanštenosti“. Vtedy mohli robiť to, čo by si inokedy neboli mohli dovoliť. Strašili deti, naháňali a štípali ženy, tancovali s nimi, dokonca ich aj váľali po zemi. Aj v mestečkách prebiehali oslavy, i keď v trošku pozmenenej podobe. Robili ich remeselnícke cechy. Väčšinou sa konali v dome majstra, pretože tu sa vítali noví tovariši. Zvykli sa z nich stávať učni. Museli však uspieť v skúškach – kúpanie v studenej a teplej vode alebo nosenie na žrdi. Jednotlivé cechy robili sprievody a snažili sa byť čo najlepšie. Mlynári behali na chodúloch, debnári krútili nad hlavami obruami a podobne.

***

Pôst, ktorého dátum je pohybli-

vý, pretože sa ráta podľa lunárneho kalendára a pripadá na 40-ty deň pred Veľkou nocou, ukončí všetky zábavy, a svet sa vráti opäť do starých koľají. Na poslednej fašiangovej zábave sa preto predvádzalo symbolické pochovanie basy, komický parodujúce skutočný pohreb. Dôvodom bol zákaz zábav počas nasledujúceho pôstu, a tak aktéri prezlečení za kňaza, rectora a pozostalých sa za náreku prítomných ľudí s basou a vynášali ju von. Tohto roku začiatok pôstu pripadol na 22. február, o rok to však bude o čosi skôr - 14. februára. Prísny pôst bol zavedený koncom 4. storočia kresťanskou cirkvou. Človeku mal pomôcť nájsť cestu k duchovným hodnotám. Tohtoročný potrvá až do 6. apríla. A na druhý deň, Veľkým piatkom, sa začne veľkonočné sviatočné obdobie.

Spracovala Erika Lamperová

Foto: archív

Aktuálne dianie pri nakladaní s odpadom v Slovenskej Ľupči

SLOVENSKÁ LUPČA - Viacerí z vás, nevyvímajúc poslancov, ste rozhorčene zareagovali na informáciu o prudkom zvýšení ceny spoločnosťou Marius Pedersen, a.s. za odvoz a zneškodňovanie komunálneho odpadu v našej obci, ktorá bola výsledkom verejnej súťaže v minulom roku a následne vyústila do uzatvorenia novej zmluvy.

Podobné reakcie sa objavili aj na návrh zvýšenia ročného poplatku Komisiou životného prostredia a verejného poriadku z doterajších 29 na 36 EUR. Obecné zastupi-

teľstvo nakoniec schválilo kompromisný návrh 33 EUR ročne na obyvateľa.

Riešenie problému sa oddialilo

Tým sa však problém nevyriešil, ale jeho riešenie sa len oddialilo, pretože reálne náklady obce na odvoz odpadu v prepočte na obyvateľa predstavujú viac ako 40 EUR, pričom vo Zvolene by ste už teraz zaplatili takmer 46 EUR a v Banskej Bystrici 47,50 EUR na osobu za rok. Treba si uvedomiť jednu vec, a síce, že ani najsvetomitejšie triedenie odpadu neznižuje

náklady na jeho likvidáciu, ale jeho produkovanie nás bude stáť z roka na rok viac a viac a cena bude rásť rýchlejšie ako ceny čokoľvek iného. Dôsledné triedenie odpadu však môže tento nárast podstatne spomaliť.

Kupujeme odpad

Ešte raz zdôrazním pojem „dôsledné triedenie“. V našej obci sa však o dôslednom celoplošnom triedení zatiaľ hovoriť nedá. Samozrejme, sú medzi nami poctivci, ktorí triedia naozaj ukážkovo. Ale prevažná väčšina obyvateľov

obce ešte stále nepochopila, že sú to len a len oni, ktorí sú zodpovední za tvorbu odpadu. Nie obchodné reťazce, ani výrobcovia tovaru, ale iba ja - Jožo, Ďuro, Fero, ja sa môžem rozhodnúť, či budem odpad kupovať alebo nie a čo s ním potom urobím.

Platí sa za cudzí odpad

Tí, čo triedia poctivo (a poniektorí tvoria dokonca len jednu desatinu odpadu v porovnaní s ich susedmi), sú oprávnené nespokojní s paušálnou platbou za odpad, pretože vlastne platia za

Čo nás s odpadom čaká v najbližšej dobe?

SLOVENSKÁ LUPČA - Ako ste si isto všimli, zberová spoločnosť Marius Pedersen, a. s. spája dovedna odvoz plastov a kovových obalov. Odvoz sa koná v jeden deň jedným vozidlom. Dôvodom, prečo sa tak rozhodli, je zníženie množstva kovového odpadu v dôsledku zálohovania PET-fliaš a nápojových plechoviek.

Červené kontajnery boli dočasne ponechané, ale spoločnosť ich bude postupne sťahovať. Obidve komodity po odvoze idú na triediacu linku, pretože v praxi je ekonomicky efektívnejšie roztriediť ich všetky až na linke, ako preháňať dvakrát poloprázdne vozidlá. Pozornosť však treba upriamiť na skutočnosť, že takýto systém bude navyše aj menej anonymný. Bude viditeľnejšie, kto ako triedi, a aj ako dôkladne. Skôr si zvážime, či necháme doma vo vreci kysnúť a plesnivieť plechovku aj s jej obsahom, ako to bežne bývalo v kontajneroch na stojiskách.

Červené stiahne, modré zruší

Od 1. januára tohto roku nadobudla účinnosť zákonná úprava, ktorá stanovuje takzvanú „nulovú donáškovú vzdialenosť“ triedeného odpadu pre rodinné domy. V praxi to znamená, že postupne dôjde k zrušeniu aj modrých kontajnerov na papier a ten budeme zbierať doma a vykladať ho pred

domy podobne ako plasty. Obci ubudnú hromadiace sa kopy odpadu na stojiskách, ktoré už ani nemali charakter triedeného odpadu, ale zapáchajúceho smetiska. Táto situácia nás opäť preverí. Komu dosiaľ nerobilo problém triedenie odpadu, bude si aj po novom vedieť poradiť a nájde si miesto na uskladnenie papiera, prípadne odnesie kartóny do veľkokapacitného kontajnera pri zberni železného

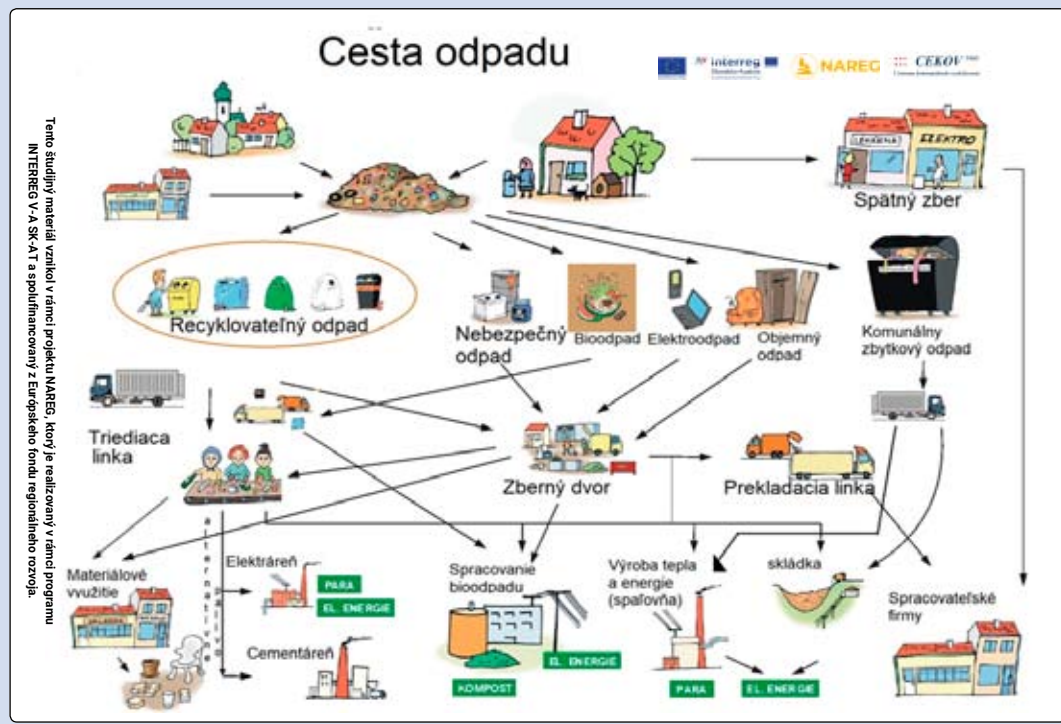
šrotu pri železničnej stanici alebo na zberný dvor.

Frekvencia zvozu bude upravená

Je možné, že takéto úpravy môžu mať aj nežiaduci efekt a že naši ľahostajní susedia budú aj naďalej radšej všetko hádzať do zmesového odpadu. Preto obec zároveň zvažuje upraviť frekvenciu odvozu zmesového komunálneho

odpadu z týždňového intervalu na dvojtýždňový. Pre päťčlennú rodinu v rodinnom dome, ktorá poctivo triedi a kompostuje, to nie je žiadny problém. Nie je pravdepodobné, aby za týždeň naplnila 110- alebo 120-litrovú nádobu. A tí, ktorým nestačila ani jedna nádoba za týždeň, sa budú musieť konečne začať zamýšľať nad tým, že asi niečo nie je v poriadku.

(db)

▶ odpad svojich susedov. Volajú po spravodlivosti a dožadujú sa takej zmeny systému, aby platili len za ten odpad, ktorý vyprodukujú. Zdá sa im, že obec ich problém dlhodobo nerieši. Áno, zdá sa, že to trvá akosi prídlho, ale môžem vás ubezpečiť, že obec riešenie hľadá. Avšak ak chceme docieľiť naozaj spravodlivé riešenie, jedinou cestou je platba za hmotnosť vyprodukovaného odpadu a nie za jeho objem, pretože za odvoz a likvidáciu odpadu sa platí v závislosti od jeho hmotnosti, pričom platbou je cena za tonu vynásobená množstvom ton odpadu.

Váženie môže prekvapíť

Lístkový systém, ktorý tu už v minulosti bol, je slepá ulička. Tam, kde sa to podarilo (na Slovensku je to zatiaľ len pár obcí), ide skutočne o váženie každej jednej smetnej nádoby a váženie všetkého, čo občan prinesie na zberný dvor. Tu je v prvom rade potrebná ochota zberovej spoločnosti prejsť na takúto technológiu. A samozrejme, do hry vstupuje aj nemalý nárast administratívneho zaťaženia obecného úradu, a v neposled-

nom rade aj nemalé prvotné investície. Starostka obce Hlboké pri Senici, ktorá iniciovala množstevný zber odpadu systémom váženia v spolupráci s okolitými obcami, nám prezradila, že u nich trvalo sedem rokov, kým sa to podarilo

vráťane získania zberovej spoločnosti, ktorá bola ochotná takéto podmienky akceptovať. Naša obec chce tiež ísť touto cestou a rozhodla sa urobiť všetko pre to, aby to bolo čo najskôr. Patrí sa spomenúť aj druhú stranu mince. Tým, ktorí sa

dosiaľ nenaučili separovať, alebo odpad jednoducho netvoríť, stúpnu ročné náklady na osobu nie na 50 EUR, ale podstatne viac. Už im nebude mať kto ich vlastné smeti financovať.

(db)

Zdá sa, že odpady sú čoraz naliehavejšou témou

Reakcie čitateľov

V novinárčine je vždy výhodou, ak máte možnosť počkať si na všetky články až do uzávierky, čo vám dáva možnosť zareagovať a mať k danej téme posledné slovo. Toto sa mi stalo v máji minulého roka, keď som napísal do Lupčianskych zvestí článok zaoberajúci sa zberom a triedením odpadov. V ňom som načrtnol možnosť diferenciacie jednotlivých producentov (domácností) podľa množstva vyprodukovaného odpadu, čo možno docieľiť napríklad vážением odpadu, ktorý jednotlivé domácnosti vyprodukujú. Vtedy výhodou posledného slova mal, a aj využil, starosta obce pán Roland Lamper.

Keďže tiež mám tú výhodu, že sa k článkom do zvestí dostanem ešte pred ich vydaním, nakoľko robím

jazykové korektúry tohto obecného časopisu, aj som sprvu chcel pokračovať vo vtedajšej polemike. Ale neurobil som to z dôvodu, lebo táto diskusia by sa bola mohla rozvinúť do takej miery, že by možno nebola brala konca. Koho by táto polemika zaujímala, má možnosť vrátiť sa k minuloročnému prvému číslu LZ.

Vďaka vyššie uvedeným skutočnostiam, aj teraz som dostal na korektúru článok týkajúci sa odpadu, ktorý korešponduje s myšlienkami, ktoré som napísal ja minulý jar. Nechcem siahať opakovat dookola to, čo už bolo viackrát načrtnuté, len mi nedá aspoň pár slovami sa k tejto problematike vyjadriť.

Úprimne súhlasím s pisateľom článku o odpadoch a motivovaním obyvateľov obce na separáciu odpadov vážением zmesového odpadu. Je to spôsob, ktorý má priamy vplyv na výšku platieb jednotlivých producentov odpadu. Ide teda o ekonomický nástroj, akému nedokáže konkurovať nijaký iný spôsob, lebo človeka najefektívnejšie presvedčí len jeho peňaženka a to, čo v nej po úhrade všetkých nevyhnutných (obligatórných) platieb zostane.

Verím, že sa to podarí aj v našej obci, pretože toto je zrejme správna cesta, ktorou docieľime minimalizáciu odpadov, ktoré by inak naďalej navrhovali kopy na skládkach komunálneho odpadu.

Ivan Uhrin

Krátko zo zastupiteľstva

SLOVENSKÁ LUPČA – Poslanci Obecného zastupiteľstva zasadali počas uplynulých mesiacov napriek dvom plánovaným rokovaniam až trikrát a krátky súhrn prerokovaných tém vám prinášame v tejto rubrike. Okrem iného sa volení zástupcovia obyvateľov venovali aj početným žiadostiam o úpravu územného plánu obce.

Väčšine žiadostí o jeho zmenu nevyhoveli vzhľadom na to, že by ich schválením celistvosť územia, ktoré by inak riešil územný plán komplexne, bola narušená. Zapracovanie jednotlivých žiadostí o „vyňatie pozemkov“ by bolo bývalo nielen neefektívnym, ale najmä neobvyklým postupom. Dotknuté územia sa teda v budúcnosti budú riešiť komplexne.

Objektívne príčiny?

V súvislosti s naplánovanou, no v realite dlhé roky stagnujúcou výstavbou na početných územiach obce, ktoré boli riešené územným plánom už v minulosti, poslanci súhlasom podporili síce nepopulárne, ale zrejme konečné riešenie

vzniknutej situácie. Hoci záujem o výstavbu je, nestavia sa tam z „objektívnych príčin“, ktoré často spôsobuje neochota majiteľov dohodnúť sa. Obec bude teda nútená, pokiaľ majiteľ odmietne prvotný návrh na odkúpenie predmetného pozemku obcou, nakoniec pristúpiť k zákonnému vyvlastneniu častí pozemkov. Ide najmä o metre štvorcové parcely, cez ktoré by mali viesť prístupové komunikácie a inžinierske siete k stavebným pozemkom v súlade s územným plánom.

Nahlasovanie porúch

V interpeláciách poslanci okrem iného poukázali na miestny rozhlas, ktorý nie všade funguje optimálne; nedokáže obyvateľom, ktorí sa nedostanú k správam miestneho rozhlasu uverejnených na stránkach obce v textovej forme, podať relevantnú a kvalitnú informáciu. Aj v tejto súvislosti požiadal starosta obyvateľov obce o nahlasovanie prípadných porúch, slabšej počutelnosti či ozveny. Zabezpečiť sa tak promptné odstránenie takýchto nedostatkov.

Treba nové VZN

Poslanci okrem iného v ďalšom z bodov rokovania vzali na vedomie aj informáciu starostu o upozornení Okresnej prokuratúry na existujúce a v súčasnosti platné všeobecne záväzné nariadenie obce o ochrane verejného poriadku na jej území. Podkladový materiál naň bude nutné čo najskôr nielen pripraviť a aktualizovať, ale celé VZN nanovo vypracovať a uznesením zastupiteľstva zrušiť staré z roku 2013 a prijať ako platné nové znenie VZN obce.

* * *

Celé rokovania si aj tentoraz môžete pozrieť na videozázname na stránke obce v časti ZVEREJNENIE kliknutím na OBEČNÉ ZASTUPITEĽSTVO A KOMISIE, rovnako ako na www.youtube.com po zadaní do vyhľadávacieho hesla Slovenská Lupča. Novinkou, ktorá záujemcom o informácie zjednoduší orientáciu v témach na videozáznamoch, sú zverejnené názvy a čísla prerokovaných tém a bodov programu.

(ela)
Foto (jd)

Lupčianske fašiangy sprevádzala fašiangová zabíjačka

SLOVENSKÁ LUPČA – Tohtoročné fašiangové obdobie nám v obci v sobotu 11. februára spestrilo viacero podujatí, ktorých réžia, ako obyvateľom obce, tak aj jej návštevníkom, priniesla atmosféru tradície, zábavy a veselí. Na svoje si prišli malí i veľkí. Nebola to však iba fašiangová zabíjačka pri kultúrnom dome, ale aj maškarný sprievod obcou, ľudová hudba, vystúpenia folklórnych súborov, a tentoraz aj novinka v podobe detskej fašiangovej zábavy v maskách.

Všetko toto sa dialo pod taktovkou obce, dobrovoľníkov a členov kultúrnej komisie. Sprievod v maskách sprevádzali tento rok aj voz ťahaný koníkmi a muzikanti. Obyvatelia našej obce ich mohli všetkých stretnúť už v dopoludňajších hodinách, ako v dobrej nálade kráčajú po uliciach. Masky boli nápadité a veľmi autentické. Niektorí strašili, iní zabávali, ba i tancovali – mnohí z vás ste si užili osobné stretnutie s nimi, a veru, v niektorých maskách ste len ťažko spoznávali svojich kamarátov či známych. Ale tak to má byť. Samotná obecná zabíjačka určite uspokojila aj tie

najnáročnejšie chůtky nejedného fajšmekra. O chutné zabíjačkové špeciality sa postaral Salaš Zbojská. K tomu sme si mohli na zdravie pripíť vareným vínom, ktoré zabezpečila obec. Príjemnú fašiangovú atmosféru pomohla vytvoriť aj ľudová hudba Paľka Majeríka a popoludní sme si vychutnali vystúpenia detského folklórneho súboru Dratvárik a folklórneho súboru Urpín.

Vítazmi boli všetci

Tohtoročnou fašiangovou novinkou bola detská fašiangová

zábava v maskách, ktorá sa uskutočnila v spoločenskej sále kultúrneho domu. Po registrácii malých masiek nasledovala ich prehliadka v jednotlivých kategóriách, a to: škôlkari, žiaci 1. a 2. ročníka ZŠ, žiaci 3. a 4. ročníka ZŠ, žiaci 5. a 6. ročníka ZŠ a žiaci 7. a 9. ročníka ZŠ. No v tejto poslednej kategórii nesúťažili žiadne masky. Všetkých nás milo prekvapil veľký záujem detí a ich rodičov. Porota mala plné ruky práce a jej rozhodovanie bolo naozaj ťažké. Masky boli veľmi rozmanité a sršiace nápadom. Aj keď sme v každej kate-

górii vyhodnotili niekoľko najzaujímavejších masiek, víťazmi boli určite všetci, ktorí sa podujatia zúčastnili a dobre sa na ňom zabavili. A okrem príjemného zážitku si nakoniec všetky deti so sebou odniesli aj malý darček, ktorý im venovala obec. Veď nakoniec, raz pokračovateľmi uchovávaní tejto nádhornej tradície a organizátormi veľkého spoločného veselí obyvateľov Slovenskej Lupče počas Fašiangových sviatkov budú práve oni.

* * *

Fašiangy sú teda za nami a my môžeme povedať, že toto fašiangovo-

vé podujatie bolo vydarené. Okrem chutných fašiangových špecialít sme si mohli vychutnať príjemnú atmosféru a dobrú zábavu v sprievode ľudovej hudby, stretnúť sa so susedmi a známymi. Na svoje si tentokrát prišli aj deti. Ďakujeme všetkým, ktorí sa o úspešný priebeh akcie pričínili – vedeniu a zamestnancom obce, členom kultúrnej komisie a všetkým ostatným dobrovoľníkom. Tešíme sa na stretnutia s obyvateľmi aj návštevníkmi obce počas ďalších zaujímavých podujatí, ktoré nás čakajú.

Text: Miroslava Vinczeová

Foto: archív obce

Plánované kultúrno-spoločenské akcie v Slovenskej Ľupči v roku 2023

Čo už máme za sebou:

01.01.2023 – Novoročný príptok

11.02.2023 – Fašiangy - fašiangová zabíjačka, sprievod obcou v maskách, detská fašiangová zábava v maskách

18.02.2023 – Ľupčiansky ples

Čo plánujeme:

12.03.2023 – divadlo Horúca sprcha

27.05.2023 – Turíčný jarmok

03.06.2023 – Medzinárodný deň detí

11.06.2023 – divadlo Panikári

29.07.2023 – Annabál

25.-26.08.2023 – Luteránska procesia spojená s akciou Hudobné leto

01.09.2023 – Ľupčianska vatra Október (*dátum bude upresnený*) – akcia pri príležitosti Mesiaca úcty k starším

06.12.2023 – Mikuláš pre deti

Zoznam akcií je predbežný. Blížšie informácie o jeho prípadných úpravách, zmenách a jednotlivých pripravovaných akciách budú postupne zverejňované obvyklým spôsobom.

Tešíme sa na stretnutia s obyvateľmi aj návštevníkmi našej obce.

(mv)

Odišiel veľký človek

SLOVENSKÁ LUPČA/BANSKÁ BYSTRICA – Pred koncom uplynulého roka vo veku 86 rokov zomrela historička architektúry Klára Kubičková, s ktorou sa do Slovenskej Lupče prišli na jej poslednej ceste rozlúčiť jej príbuzní, priatelia a známi. Uznávaná kunsthistorička bola držiteľkou štátneho vyznamenania Pribinov križ II. triedy. Aj to bol jeden z dôvodov, prečo bola jej rozlúčka v rímskokatolíckom kostole pompéznejšia a vďaka prítomnosti čestnej stráže z prezidentského paláca inakšia ako zvyčajne.

Klára Kubičková sa narodila 15. augusta 1936 v Leviciach. V rokoch 1953 - 1959 absolvovala štúdium na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave.

Po ukončení štúdia pracovala od roku 1960 do roku 1965 v Slovenskom ústave pamiatkovej starostlivosti v Banskej Bystrici.

Architektúra, umenie a dizajn

V banskobystrickom pamiatko-

vom ústave pôsobila aj v rokoch 1974 - 1977. Na Katedre výtvarnej výchovy Pedagogickej fakulty v Banskej Bystrici pôsobila v rokoch 1965 - 1971. Od roku 1971 do roku 1974 pracovala v Obľastnej galérii v Banskej Bystrici. V Štátnom projektovom a typizačnom ústave pracovala ako samostatná vedecká pracovníčka v rokoch 1983 - 1987. V roku 1987 nastúpila na post kurátorky architektonickej zbierky v Slovenskej národnej galérii v Bratislave, kde v roku 1990 založila a do roku 1993 aj viedla Galériu architektúry, úžitkového umenia a dizajnu SNG. V roku 1990 sa stala zároveň aj predsedníčkou Rady galérii Slovenska. O dva roky neskôr, až do roku 1999, bola tiež predsedníčkou pracovnej skupiny DOCOMOMO Slovakia. Od roku 1997 žila v Banskej Bystrici a venovala sa dejinám architektúry tohto mesta. V roku 2012 bola spoluzakladateľkou Centra architekta Ladislava Eduarda Hudeca v Banskej Bystrici.

Ocenili jej prínos a prácu

Uznávaná kunsthistorička, ako členka Spolku architektov Slovenska, Slovenskej výtvarnej únie či Združenia historikov moderného umenia, bola autorkou nielen mnohých odborných monografií, štúdií a článkov, ale pripravila aj mnohé rozhlasové a televízne relácie. Dlhoročnú odbornú prácu Kubičkovej ocenili mnohými cenami. Cenu Mariána Várossa, ktorá je výročnou cenou Asociácie teoretikov, kritikov a historikov výtvarného umenia za teoretickú a umeleckohistorickú činnosť v oblasti architektúry, získala v roku 1991. V roku 2005 získala Cenu profesora Martina Kusého a v roku 2010 Kvet umenia a kultúry - Cenu Banskobystrického samosprávneho kraja. Bola aj držiteľkou Ceny primátora Banskej Bystrice za rok 2011 a za celoživotnú činnosť v oblasti obnovy a ochrany kultúrneho dedičstva jej v roku 2014 udelili Cenu Andreja Kmeťa. Cenu Emila Belluša 2019, ktorú Spolok architektov Slovenska ude-

ľuje každoročne od roku 1990 za celoživotné dielo v oblasti architektúry, získala historička architektúry Klára Kubičková v roku 2019.

* * *

So Slovenskou Lupčou spájalo Kláru Kubičkovú viacero priateľstiev a rodinných pút, pričom tu dodnes žije a pôsobí rodina jej vnuka, umeleckého kováča Matúša Jančuru. No okrem rodiny to boli aj záujmové a profesionálne putá. Jedným z nich je aj osud tunajšieho Morového stĺpa. Jeho replika tu stojí dnes pred Farským kostolom Najsvätejšej Trojice. Za jeho záchranou je práve táto uznávaná kunsthistorička.

(Int, ela)

Morový stĺp zachránený aj vďaka Kláre Kubičkovej

SLOVENSKÁ LUPČA - Pri morovej pohrome v júni 1679 zomrel o Sloveskej Lupči okolo 700 obyvateľov, čo bola skoro polovica mestečka. Strach, beznádej a slabá lekárska veda spôsobovali, že ľudia sa utiekali o pomoc k Bohu. Pomník morových rán bol postavený v Slovenskej Lupči pred dnešným evanjelickým kostolom, ktorý v tom čase ešte nestál.

Lupčiansky stĺp sa v porovnaní s inými vyznačoval bohatou plastickou výzdobou. Na stĺpoch v Banskej Bystrici a Brezne sa nachádzajú mariánska socha, zatiaľ čo morový stĺp v Lupči tvorí okrem nej aj osem figurálnych plastiek. Na vysokom trojuholníkovom podstavci so sochami anjelov vyrastá mrakmi zdobený stĺp so sochou Panny Márie a inými sochárskymi detailmi. Z protokolu ev. a. v. cirkvi v Slovenskej Lupči sa dozvedáme, že mariánska socha bola pravdepodobne určená pre nedokončený stĺp pred jezuitským kláštorom v Banskej

Bystrici. Lupčianski katolíci kúpili sochu 21. januára 1797, čo presnejšie datuje vznik Lupčianskeho stĺpa.

Navrhla vytvoriť vernú kópiu

V dôsledku poveternostných vplyvov, nečistôt v ovzduší, ale aj nižšej kvality kameňa sa morový stĺp postupne rozpadával. O jeho záchranu sa začalo uvažovať už v 60. rokoch minulého storočia, no k samotnej realizácii došlo až v roku 1976. Klára Kubičková vo svojom

reštaurátorskom zámere navrhla vytvoriť jeho vernú kópiu. Za nové miesto inštalácie bol zvolený priestor pred katolíckym kostolom, pretože išlo o najširšie priestranstvo v starej obci s výhľadom na ďalšie dominanty (hrad, kostol, fara). Celkovo sa na zhotovení kópie podieľalo 10 pracovníkov košických ateliérov a na architektúru podstavca bol použitý materiál z pieskovcového lomu v Badíne. Časti pôvodného stĺpu boli odborne rozobraté a uložené v priestoroch hradu, kde

čakajú na svoje reštaurovanie. Menšie hodnotné časti pochádzajúce hlavne z podstavca a sú súčasťou oddychovej zóny pred hradom.

(vh)

Podľa:

Archív PÚ SR, f. KÚŠPSOP BB, Slovenská Lupča 1953 - 1973, šk. 199, spis č. 2787/68

KIROPOLSKÝ, F.: Reštaurovanie morového stĺpu v Slovenskej Lupči. In: Pamiatky príroda, 1978, č. 1, s. 21

ONDREJKA, K.: Pamiatková obnova morového stĺpu v Slovenskej Lupči. In: Pamiatky príroda, 1982, č. 3, s. 12-13

Rekonštrukcia námestia aktuálne

SLOVENSKÁ LUPČA - Práce na projekte Budovanie prvkov zelenej infraštruktúry, ktorú poznáme pod názvom „rekonštrukcia námestia“, v súčasnosti vďaka priaznivému vývoju počasia opäť začnú naberať na intenzite. Momentálne prebiehajú práce na etape č. 1 v parku na Lichardovej ulici a postupne budú pokračovať do parku pred obecným úradom až po miestnu tržnicu. Opýtali sme sa starostu obce Rolanda Lampera na to, čo nás v rámci ďalších prác čaká.

Predovšetkým sa zintenzívni stavebný ruch v centre obce, preto by sme chceli požiadať obyvateľov centrálnej časti obce o trpezlivosť pri stavebných prácach či obmedzení dopravy v tejto lokalite.

Všetci sme si zvykli na vzhľad a využitie pôvodných plôch, kde sa stretávali obyvatelia obce počas rôznych spoločných podujatí, a mno-

Opýtali sme sa za vás

hých prekvapuje, ako sa všetko mení. Napríklad plocha medzi kultúrnym domom a parkom.

Ano, grafické stvárnenie projektu mení čiastočne aj charakter územia, vrátane s tým spojených parkovacích plôch. Dochádza k novému usporiadaniu parkovacích plôch z dôvodu optimalizácie koncentrácie vozidiel v centre obce. V tejto súvislosti dôjde k úprave organizácie parkovania pred Miestnym kultúrnym strediskom či priamo pred Kostolom Evanjelickej cirkvi a. v. Tu budú parkovacie kapacity doplnené novými parkovacími plochami v parkoch a pozdĺž cesty.

Obyvatelia si často kladú otázky, ktoré súvisia s prestojmi počas mrazov, a to: kedy majú realizátori vlastne odovzdať prvú etapu a čo ju tvorí?

Prvá etapa, ktorá je momentálne v procese výstavby, ako ste si už mohli všimnúť, zahŕňa parky na jednej strane od Tržnice po Lichardovu ulicu, a na druhej strane protiahly park pred Kostolom Najsvätejšej Trojice. Práce pokračujú v súlade s plánom výstavby, ktorý bol však dočasne obmedzovaný nepriaznivým počasím. Samotné plánované ukončenie a odovzдание tejto etapy pripadá na mesiac máj 2023.

Ako ďaleko je rozhodovanie o druhej a tretej etape?

Etapa č. 2, ktorá rieši druhú polovicu námestia, a etapa č. 3 - park na ulici Za Nožiarňou, sú momentálne v štádiu finalizácie opakovaného procesu verejného obstarávania, ktoré sa po podpise zmluvy s víťazným uchádzačom posielajú na kontrolu verejného obstarávania na riadiaci orgán.

Samotný začiatok realizácie sa dnes ešte nedá konkrétne stanoviť. Práce sa môžu začať až po úspešnom absolvovaní kontrol riadiacim orgánom.

Zhorvárala sa (ela)

Kritizovali výber dane za ubytovaných

SLOVENSKÁ LUPČA - Problematike výberu a správe miestnych daní sa vo svojej správe za rok 2021, ktorú predkladala ako materiál na zasadnutie Obecného zastupiteľstva poslancom, venovala kontrolorka obce Tatiana Jancurová. Ide o daň z nehnuteľnosti, pod ktorú spadajú stavby, byty a pozemky. Ďalšou je daň za psa, predajné automaty, nevýherné hracie prístroje, ale aj daň za užívanie verejného priestranstva. Poslednou je daň z ubytovacích služieb, ktorej výber bol schválený iba pred tromi rokmi.

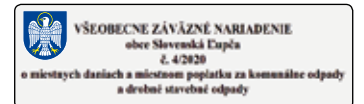
Práve výber tejto dane rozpútal medzi poslancami pomerne dlhú diskusiu. Niektorí poukazovali na skutočnosť, že napriek existencii viacerých, takmer pätnástich subjektov, ktoré vykonávajú v tejto oblasti dlhodobú činnosť a priestory za účelom ubytovania prenajímajú alebo prenajímali, reálne dane v sume 0,30 EUR za osobu na noc odvádzajú obci za ubytovaných iba dva subjekty. Na námestí je to Mníchov dvor a v Lesníckej ulici Apartmán u Vendelína.

**§ 15
DAŇ ZA UBYTOVANIE**

Správca dane určuje sadzbu dane za ubytovanie 0,30 € na osobu a prenocovanie.

**§ 16
Daňová povinnosť**

- Daňová povinnosť vzniká dňom začatia poskytovania odplatného prechodného ubytovania v ubytovacom zariadení uvedenom v § 37 zákona o miestnych daniach a poplatku.
- Platiteľ dane je povinný písomne oznámiť deň vzniku alebo deň zániku daňovej povinnosti správcovi dane do 30 dní odo dňa vzniku alebo zániku daňovej povinnosti na predpísanom tlačíve, ktoré obsahuje podrobnosti a náležitosti oznamovacej povinnosti. Tlačívo je pre platiteľa dane k dispozícii u správcu dane. Platiteľ dane je povinný tlačívo si sám vypísať podľa predlážača. Vyplnené tlačívo sa doručuje priamo správcovi dane alebo poštou.
- Platiteľ dane je povinný viesť písomne preukázanú evidenciu ubytovaných fyzických osôb - knihu ubytovaných. V knihe ubytovaných je platiteľ dane povinný očíslovať strany a predložiť knihu ubytovaných správcovi dane, do 30 dní od zániku daňovej povinnosti na opečiatkovanie a potvrdenie správnosti začatia vedenia evidencie. Kniha ubytovaných musí obsahovať:
  - meno a priezvisko ubytovaného,
  - číslo občianskeho preukazu alebo cestovného pasu,
  - trvalý pobyt,
  - dátum príchodu a odchodu.
 Platiteľ dane je povinný na výzvu správcu dane predložiť knihu ubytovaných pri kontrole alebo ju doručiť správcovi dane v lehote stanovenej vo výzve.

Všeobecne záväzné nariadenie nedodržiavajú

Viacerí poslanci apelovali na minulosť. Vtedy pri prijímaní rozhodnutia o výbere tejto dane poslanci argumentovali, že ak dovtedy „neoficiálne“ podnikajúce subjekty prijatie dane akceptujú, povedie to k verejnému „zlegalizovaniu“ tejto ich služby a splnia si tak oznamovaciu povinnosť (ide totiž o typ dane, ktorej výber si odsúhlasujú iba obecné zastupiteľstvá). Žiaľ, nestalo sa to, a poslanci okrem iného

poukázali aj na neprítomnosť spravodlivosti. Nerealizovalo sa totiž podrobné miestne zisťovanie, ani sa nerozosiela tlačívo s hlásením o nájme prenajímateľom. Sama kontrolorka poukázala na nesystematickosť a nedôslednosť pri dohľadani obce na dodržiavanie VZN zo strany ubytovacích zariadení a subjektov nachádzajúcich sa v intraviláne a extraviláne obce.

Daň nezrušili

Poslanci v diskusii okrem ná-

vrhu zrušenia výberu tejto dane, či možnej pozitívnej motivácie subjektov v podobe reklamného priestoru a propagácie, zároveň nastolili otázku personálneho posilnenia. Vybavovanie agentúry vo všetkých prípadoch vyššie spomenutých typov daní, či už ide o ich „vyrubovanie“, vyhľadávanie subjektov, evidenciu daňových priznaní, spároveň platieb či správu pohľadávok a riešenie upomienok, prípadne overovanie oznamovacích povinností, totiž nie je možné dôsledne a správne realizovať jediným pracovníkom obce. Treba ešte uviesť, že obec za kontrolované obdobie roku 2021 vykazovala v účtovníctve celkové bežné príjmy vo výške 3 345 233 EUR, pričom miestne dane predstavujú až 7,8 % z tejto sumy, čo je 260 420 EUR. Napríklad na daní za psa sa vybralo v kontrolovanom období 4 501 EUR. Najvyšší podiel na daniach tvorí daň zo stavieb a daň za užívanie verejného priestranstva.

(ela)

Čo čitateľom prezradí zápisnica

SLOVENSKÁ LUPČA – Rozvoj cestovného ruchu a podnikania v obci Slovenská Lupča začína z roka na rok naberať čoraz viac na intenzite. Obyvatelia to pociťujú najmä počas letnej sezóny. Je preto namieste spomenúť niektoré vízie a plány, ktoré budú súčasťou ďalších pracovných stretnutí zástupcov Komisie podnikania a cestovného ruchu.

Vnímavejším obyvateľom isto neuniklo, že už niekoľko mesiacov je možné na stránke obce sledovať zverejnené zápisnice nielen zo zasadnutí poslancov, ale aj zápisnice, ktoré vzišu zo stretnutia komisií. Tým, ktorí sa k prezeraniu webových informácií nedostanú, budeme aspoň touto cestou reprodukovávať ich obsah, prípadne výber tém, o ktorých členovia komisií, ako poradného orgánu poslancov obecného zastupiteľstva, rokujú.

Predpoklady na rozširovanie

Desaťčlennú Komisiu podnikania a cestovného ruchu si pod svoje vedenie zvolil poslanec a súčasný kastelán hradu Vladimír Homola. V komisii sa obklopil predovšetkým obyvateľmi obce, ktorí majú podľa jeho slov nielen odborné, ale aj praktické skúsenosti, ktoré sú dlhodobo orientované na segmenty rozvoja podnikania a cestovného ruchu. Snahou obce je rozvoj cestovného ruchu, a to v oblasti za hradom Lupča, ktorá má prirodzené predpoklady na jeho rozširovanie a prepojenie na už existujúce body záujmu - lipová aleja, krytý CO, zvieratník, cyklistické a turistické trasy. V tejto súvislosti sa začal už v minulom volebnom období pripravovať projekt náučného chodníka, ktorý bude pre svoje

vysoké finančné náklady rozdelený do viacerých etáp. „V minulom volebnom období sa v rámci podpory cestovného ruchu otvorilo informačné centrum, vybudovala sa ferrata v Driekyni a podporil sa aj rozvoj mobility elektrickými koložkami v rámci obce“, ozrejmil na prvom stretnutí starosta obce Roland Lamper. Je presvedčený, že úspešná rekonštrukcia námestia napomôže rozvoju nielen cestovnému ruchu, ale aj podnikania.

Chýbajú ďalšie možnosti

Komisia sa zhodla, že prvým krokom obce by malo byť vytvorenie jednotného grafického manuálu, ktorý by sa uplatňoval pri tvorbe informačných tabulí, tlačovín a ďalších verejné-informačných prvkov obce. Ďalšou prioritou je

obnovenie komunikačnej väzby: hrad - námestie - kláštorisko. Vytvorenie jednotného revitalizačného prepojenia hlavného ťahu obce, kde sa sústreďujú najstaršia historicko-pamiatková zástavba, by pomohlo prilákať do obce množstvo návštevníkov hradu, ktorí v súčasnosti z obce odchádzajú, nakoľko v nej nevedia nájsť ďalšie možnosti - muzeálny obsah, kultúrno-relaxačné aktivity, vyhovujúce stravovacie, ubytovacie a iné služby. Aj to je jeden z dôvodov, prečo sa záujem obce sústreďuje na obnovu národnej kultúrnej pamiatky - zaniknutého kláštora. Podľa slov členov komisie sa na nastávajúcích stretnutiach prerokujú okrem iného aj podklady na ďalší rozvoj zvieracej obory, prípadný jeho prevádzkový poriadok.

(ela)

Snaha o podporu komunitného života v obci neutícha

SLOVENSKÁ LUPČA – Prerozdelenie financií spolkom, združeniam či iným dobrovoľným subjektom v našej obci, ktoré požiadali o finančný príspevok, aj tentoraz rozspútať medzi poslancami vecnú diskusiu. Hoci boli potrebné viaceré argumenty, aj tentoraz sa v rámci dotačného systému dohodli na čo najvyššom prerozdelení vyčleneného objemu finančných prostriedkov medzi dobrovoľné subjekty, ktoré vykonávajú svoju činnosť smerom k obyvateľom Slovenskej Lupče.

Na porovnanie uvedieme, že kým v roku 2021 poslanci prerozdelením subjektom 34 000 EUR, na rok 2022 rozdeľovali 50-tisícovú sumu. Tohtoročná suma dosiahla vďaka argumentácii výšku 55 000 EUR. Tento balíček v rámci platného VZN o dotáciách z rozpočtu obce obsahuje aj čiastku 15 % z vyčlenených prostriedkov žiadateľom, ktorí sa aj počas roka obracajú na starostu. Téma finančnej podpory subjektov bola väčšinou poslancov vnímaná ako všeobecná snaha o ďalšie naštartovanie a rozvinutie spoločenského a komunitného života v obci. Ten totiž v uplynulých obdobiach poznačil

tak dopad opatrení, ako aj v súčasnosti narastajúce nároky spoločenskej cenotvorby v rámci rastu cien energií. Uvedieme, že išlo o 14 žia-

dotostí o poskytnutie dotácií na rok 2023, ktoré boli prerokované vo finančnej komisii. Jedna žiadosť nespĺnila podmienky. Rozdelené

sumy na podporu miestnych spolkov, združení a klubov sú uvedené v tabuľke.

(ela)

Prehľad poskytnutých dotácií na rok 2023 z rozpočtu obce Slovenská Lupča						
Žiadateľ	Účel žiadosti	Pridelené na rok 2022	Vrátané k 15. 11. 2022	Požadované žiadateľom na rok 2023	Predpokladané náklady na fung. subjektu/na akciu	Schválená suma na rok 2023
ZO Slovenského zväzu včelárov	Celoročná činnosť - prednáška s raňajkami ZŠ, MŠ, odborné prednášky pre včelárov, materiál na ošetrovanie včelstiev	1300,-		1 800,-	1 800,-	1 500,-
Pro Lipče	Celoročná činnosť - vzdelávacie a tvorivé aktivity, kurzy pre predškôľakov, materiálno-technické zabezpečenie materského centra	1000,-		1 500,-	2 000,-	1 500,-
Združenie rodičov pri ZŠ	Materiálne vybavenie - kultúrno-spoločenské podujatia	500,-		1 000,-	7 050,-	1 000,-
Dratvárik - OZ	Dopravné náklady, sústredenie so stravovaním, materiálne vybavenie - čižmy, krpce, papier, toner	8 000,-		10 722,-	10 722,-	8 000,-
OZ Mestečko	Celoročná činnosť Domu remesiel - materiál pre dielne, energie, vodné a stočné	1 800,-		2 000,-	5 000,-	2 000,-
OZ Jeep Wrangler club Slovakia	XI. medzinárodný zraz Jeep Wrangler pod Hradom - propagácia, dokumentácia, kamerové služby, honoráre umelcom, technické zabezpečenie	3 500,-	3 500,-	4 200,-	17 000,-	3 000,-
Stolnotenisový oddiel	Celoročná činnosť - rakety, loptičky, dopravné náklady, ceny, šport. nohavice	1 200,-		1 600,-	3 246,80	1 200,-
Obecný futbalový klub	Celoročná činnosť - energie, údržba areálu, poplatky SFZ, cestovné, športové potreby, PHM, občerstvenie	20 100,-		35 000,-	35 000,-	25 000,-
Športový klub PEPAS	3 medzinárodné turnaje - fyzioterapeut, lekár, strava, ceny, vypletanie raket, lopty, propagácia	2 500,-		3 000,-	6 435,-	1 000,-
	Celoročná činnosť - Podpora talentovanej mládeže, turnaje, športové potreby, materiálno-technické zabezpečenie, prenájom dvorcov	5 000,-		5 000,-	12 770,-	4 000,-
SB, s.r.o.	Zabezpečenie a údržba ladovej plochy	700,-		800,-		800,-
Rímskokatolícka cirkev	Prevádzka kostola, energie a údržba	1 200,-		1 000,-		1 000,-
Evangelický cirkevný zbor	Tábor detí a mládeže - cestovné, materiál, stravovanie, vstupné a poistenie detí	1 200,-		1 500,-	2 000,-	1 000,-
	Organizovanie denného tábora v 4-tyždňových turnusoch - odmeny pre účinkujúcich	1 000,-		1 000,-	1 000,-	1 000,-
Arkona SK	Zorganizovanie Stredovekého dvora počas Turíčného jarmoku - odmeny pre účinkujúcich, stravovanie, pitný režim, spotrebný materiál, ceny pre deti, materiálne a personálne zabezpečenie detskej zóny	-		1 200,-	1 200,-	1 000,-
Školský volejbalový klub Tatran Banská Bystrica, o. z.	Činnosť klubu, doprava na zápasy, poplatky, rozhodcovia, tréneri, štartovné, pomôcky na tréningovú činnosť, poplatky spojené so záverečným turnajom Majstrovstiev Slovenska	-		2 500,-	18 000,-	2 000,-

Cyklotrasy budú zapracované do územného plánu

SLOVENSKÁ LUPČA – O zapracovaní cyklotrás do územného plánu obce Slovenská Lupča rozhodovali poslanci obecného zastupiteľstva na svojom februárovom zasadnutí. Obec o jeho zmenu požiadal Banskobystrický samosprávny kraj, ktorý sa rozhodol vybudovať túto „cyklostavbu“ na trase Banská Bystrica – Brusno na vlastné náklady.

Cyklotrasa sa v materiáloch, ktoré dostali na preštudovanie poslanci, rozdeľuje na etapy, pričom 2. etapa, Šalková – Slovenská Lupča, je navrhovaná po stred obce a 3. etapa od strednej obce Slovenská Lupča je plánovaná po Lučatín. Keďže ide o investíciu BBSK, ktorá je súčasťou Pohronskej vetvy BB01 schválenej „Kostrovej siete cyklistických komunikácií Banskobystrického kraja“, poslanci zmenu podporili. Okrem toho však v rámci zmeny územného plánu odsúhlasili aj zapracovanie hornej vetvy cyklotrasy, ktorá by viedla centrom obce a spájala by priemyselnú časť s obytnou zónou obce. Vďaka tomu by vznikla možnosť ekologickej dopravy do práce. Na realizáciu cyklotrasy však bude v budúcnosti zo strany obce nutné hľadať iné zdroje financovania.

Kopírovať má železničnú trať

Dnes je už zrejme, že mobilita je

dôležitým faktorom rozvoja územia a cyklistická doprava je jedným z jej základných prvkov. Aby bola cyklistická doprava bezpečná, je nutné vytvárať bezpečné cyklistické komunikácie, ktoré prepájajú mesta, obce a ďalších miest vytvárajú ucelenú dopravnú sieť. Takáto sieť zabezpečí bezpečnú, zdraviu prospešnú a ekologickú dopravu. Zvýšené využívanie individuálnej dopravy spôsobuje aj väčšiu ekologickú záťaž územia. Nakoľko údolie rieky Hron nie je v súčasnosti pre-

pojené bezpečnou cyklistickou infraštruktúrou, BBSK začal študovať možnosti prepojenia obcí a miest kraja cyklistickými komunikáciami už v minulosti. Najvhodnejšou alternatívou realizácie investície, ktorá sa má podľa pôvodných informácií uskutočniť do roku 2026, je považovaná trasa, ktorá sa vybuduje spodnou časťou tzv. priemyselnej zóny, pričom bude mierne kopírovať železničnú trať. Napájať sa bude na Partizánsku ulicu a Křížnou ulicou sa prepojí s ulicou Hron-

ská. Tu sa môžu cyklisti z trasy odkloniť do centra obce, prípadne na hrad, alebo pokračovať po Lesníckej ulici na Záhradnú popri poli v smere na Lučatín, kde je v rámci tejto „cyklostavby“ plánovaná výstavba etapy 3. Tá povedie až do kúpeľov Brusno. Je dôležité uviesť, že väčšina cyklotrasy, ktorá bude súčasťou existujúcich komunikácií v obci, bude realizovaná iba vyznačením ochranného pruhu ako súčasť bežného jazdného pruhu.

(ela)

Osud infocentra bol situáciou ohrozený

SLOVENSKÁ LUPČA - Miestna akčná skupina (MAS) Banskobystrický geomontážny park otvorila v júli 2021 v obci moderné návštevnícke informačné centrum v prenájatých obecných priestoroch vedľa Domu remesiel. Vďaka zamestnancom MAS bolo centrum postupne vybavené interaktívnym obsahom na úrovni múzeí tretej generácie. Ukončenie financovania projektu zo strany rezortu, ale najmä aktuálny a všadeprítomný nárast cien energií, však jeho existenciu ohrozili. Preto požiadali o pomoc obec.

Na návštevy priestorov infocentra si začali obyvatelia, ale najmä návštevníci obce postupne zvykať. Mnohí oceňovali prvky, ktorými

bolo vybavené. Počas existencie centra sa totiž podarilo jeho zamestnancom prostredníctvom ďalších grantov vytvoriť regionálny pult s cieľom propagácie lokálnych remeselníkov a ich výrobkov.

V rámci spolupráce s obcou Slovenská Lupča a Oblastnej organizácie cestovného ruchu Stredné Slovensko vznikli ďalšie ich spoločné úspešné projekty, ako možnosť zapožičať si elektrokolobežky a feratové sety.

Neprídeme o nich

Posledné mesiace však, najmä pokiaľ ide o ceny energií, nepríjemne prekvapili mnohých. V dôsledku ukončenia financovania projektu zo

strany MAS a aktuálneho nárastu cien energií je ďalšia činnosť informačného centra bez pomoci obce Slovenská Lupča nerealizovateľná. Všetkým bolo jasné, že najmä finančná podpora obce by naštartovala ďalší rozvoj činností tohto inkubátora informovania, vzdelávania a propagácie obce, jej občanov, firiem a ľudí, ktorí sem prichádzajú nielen za relaxom. Neradosťnú situáciu na svojom zasadnutí prerokovávali členovia Komisie podnikania a cestovného ruchu, ktorí odporučili, aby obec infocentrum podporila. Tému však riešili aj samotní poslanci, ktorí zasadať spoločne nielen počas obecného zastupiteľstva, ale aj na finančnej komisii, na ktorej sa snažili spolu so starostom nájsť najvhodnejší spo-

sob. Podľa jeho slov, kým informačné centrum má pre obec nielen spoločenský, ale aj vzdelávací význam, opodstatnenie má aj samotná existencia MAS, ktorej zamestnanci za rok a pol pomohli získať prostriedky na informačný kiosk na hrade, cykloservisný stojan s nabíjačkou elektrobicyklov, a navyše pomohli škôlke s dotáciou na opravu strechy. Ako odznelo na jednej z komisií: „Je do budúcnosti naozaj výhodné, že ich tu máme. Pretože práve s ich pomocou sa vieme zapojiť do viacerých grantových a projektových výziev, a to nielen na podporu podnikania a cestovného ruchu.“ Výsledkom snahy vedenia obce a jej poslancov je fakt, že o infocentrum neprídeme.

(ela)

Úctivé je spomínať

SLOVENSKÁ LUPČA – Malo by byť pekným gestom úcty nezabúdať na ľudí, ktorí nás už dávno opustili, a pripomínať si ich múdrosť, fortieľ a spôsob života. Načrieť do archívov Lupčianskych zvestí sme sa teda rozhodli pravidelnejšie, pretože z vtedajších detí sa už medzičasom stali plnohodnotní dospelí, ktorí obecné noviny čítajú s porozumením. Zaspomínajme si vedno na lupčianskych stolárov, ktorých remeselný kumšt bol začiatkom 20. storočia naozaj preslávený, a v tom období bolo v Slovenskej Lupči zaznamenaných až 33 stolárskych majstrov!

Jedným z nich bol aj Jozef Lakomčík, ktorý si po ukončení učňovských liet v Budapešti zriadil živnosť ako stolár – nábytkár. Toto odvetvie sa špecializovalo na výrobu skriň, poličiek, lavíc, stolov a postelí. Nábytok sa prispôboval dedinskému vkusu. Až do prvej svetovej vojny pretrvával neskorogotický a renesančný štýl. Drevo, ktoré stolári spracovávali, si aj sami vyhľadávali a pripravovali, lebo nie každý strom bol vhodný na ďalšie spracovanie. Majster Lakomčík vraj zisťoval vhodnosť dreva tak, že odlúpil kúsok kôry. Ak sa kôra párala doprava, materiál nebol vhodný, lebo by sa bol zle štiepal. Pokiaľ sa však kôra odlupovala doľava, strom spílili a spracovali na dosky a fošne.

Zabudnuté nástroje stolárov

Dielňu mal tento stolársky majster v Hronskej ulici. Tu sa dovezené drevo spracovávalo rôznymi technikami – čapovanie, glejovanie, dyhovanie, i rezba. Najľahšie sa opracovávalo bazové drevo, no najkvalitnejšie výrobky boli z dreva lipového. Na stolársky výrobok sa v záverečnej fáze výroby aplikovali ozdobné techniky, ako voskovanie a batikovanie. Niekedy ich vraj robili stolári sami, inokedy to prenechávali odborníkom. Na všetko toto boli potrebné nástroje, ako dláto, svorky, bodové kružidlo či sekera. Alebo aj nástroje, ktorých názvy z nášho jazyka už dávno vymizli, ako nebožiec (vrťák), hoblica či rašpľa. V 20. storočí sa aj na území Slovenska intenzívne rozšírila priemyselná výroba

Ponúkame vám spomienky zo stolárskych dielní

Horný rad zľava: Ludvík Miartuš, Ján Krajčí, Muco Bobok, Július Patráš, Emil Mráz, Michal Horčín, Jozef Halgaš (padol v 2. sv. vojne pri Lipovci v Rusku), Július Mráz (brat), Ľudovít (Lajoš) Kočan

V strede sediaci: Michal Fodor, Juraj Bartko, Jozef Koróny (majiteľ), Foltány, Ondrej Očenáš (pomocník)

Dole (asi učni): Ján Seifert, Ján Šuriansky, Emil Svčok (Jolkin brat), Fero Vtáčik

vo fabrikách, ktorým remeselníci nedokázali konkurovať, a tak bol aj majster Jozef Lakomčík v roku 1942 nútený ukončiť svoju stolársku živnosť.

Zamestnával sedem tovarišov

Ďalším z majstrov, o ktorých máme v archíve podrobnejšiu zmienku, bol Gustáv Holáci (1910).

Svoju stolársku dielňu mal na prízemí svojho rodinného domu na Námestí SNP č. 34. Vyštudoval na Obchodnej akadémii v Martine, a vraj už vtedy vedel nábytok nie len navrhnúť, ale aj ponúknuť a predať. Vraj za tým boli uhladené spôsoby a zdvorilosť. Gustáv Holáci zamestnával sedem tovarišov a jedného učňa, ktorý u neho býval a aj sa stravoval. Za to rúbalo drevo, kúril a upratoval dielňu. Piliny sa zhadzovali do vybetónovanej jamy a potom sa spaľovali v piliňáku. V dielni bolo naozaj slušné stroje vybavenie. Napríklad, drevo sa u tohto majstra ohýbalo v lise pod horúcou parou a dodávateľov skla do vitrín či hrubého a farebného skla na písacie stoly mal vlastných. Dielňa však bola v roku 1948 znárodnená.

***

Áno, boli to práve lupčianski stolári, ktorí boli známi v širokom okolí vysokou úrovňou remeselníckej zručnosti a kvalitou svojich výrobkov. Z ich dielni vychádzal bežný kuchynský nábytok, ale aj „panský“ nábytok do izieb podľa požiadaviek a finančných možností zákazníkov.

Podľa podkladov Barbary Tomkovej spracovala (ela)

Znášali sme sa dobre, ba aj žarty sa vystrájali

S jedným zo starých stolárskych majstrov, pánom Emilom Mrázom, viďa krátky rozhovor Anna Štubianová. Uverejnený bol v Lupčianskych zvestiach v roku 2005, keď sa pán Mráz dožíval 88 rokov.

Pán Mráz, kedy a u koho ste sa vyučili?

Do učenia som nastúpil po skončení školy roku 1931, mal som vtedy 14 rokov. Tri roky – do roku 1934 – som sa učil u bratov Korónyovcov, Jozefa a Lajoša. Dielňu mali v Nádražnej ulici (dnešná Cambelova) v Korónyovskom dome. Teraz je tam domov dôchodcov. Po vyučení som tam ostal naďalej robiť aj s bratom Julkom. Dielňa bola veľká, bolo nás tam 24. Znášali sme sa dobre, aj žarty sa vystrájali, také chlupské.

Čo všetko ste vyrábali?

Rozhovor

Všetok nábytok – kuchyne, spálne, obývačky. Vtedy sa robili ustálené nábytkové sústavy. Do kuchyne patrili kredenc, stôl, dve stoličky a dva hokerlíky, kasnička, truhlička na drevo a šamrlík. V spálni bola dvojposteľ, nočné stolíky, toalet so zrkadlom a dve kasne – dvojdielna a trojdielna. Do obývačky sme robili sekretár, gauč, stôl, šesť tapacirovaných stoličiek. Tapaciroval Ján Suja zo Šalkovej. Kuchynský nábytok sa natieral farbou, to robil Zelený v Lupči. Izbový nábytok dyhovali a leštili sami stolári.

Ako ste to všetko robili?

Hrubá robota sa robila na strojoch (vrtáčka, hoblovačka, falcovačka), na to bol strojník. Dosky z píly napílené na rozmer sa opracovali, potom sa dyhovali

a leštili – politúrovali sa šelakom močeným v liehu. Sklá na mieru narezal sklenár, namontovali ich stolári. Ručná robota sa robila pomocou rôznych náradí, hlavne hoblíkov bolo veľa druhov – raupank, falchobel, puchobel, šlichobel a ďalšie.

To bolo o robote, teraz ešte niečo o vás

V dielni som robil do r. 1940. 10. januára som nastúpil na vojnu. Tri roky som slúžil v Trenčíne pri autorote. Keďže brat Július vo vojne zahynul (utopil sa v rieke Štryji na Ukrajine), bol som z vojny prepustený. Po vojne už dielňa nebola, zamestnal som sa v Biotike, a tam som robil až do dôchodku. Teraz žijem s príbuznými, teším sa z ich chlapcov, lebo (nasledoval šibalský úsmev) ja som ostal slobodný, takú vážnu vec si treba rozmyslieť.

Automat na náplne do kahancov neprešiel

SLOVENSKÁ LUPČA – Napriek súhlasu Komisie výstavby a územného rozvoja s umiestnením noviny v priestoroch lupčianskeho cintorína v podobe stojaceho predajného automatu na náplne kahancov poslanci zverejnenie tohto zámeru neodsúhlasili.

O prenájom jedného metra štvorcového na dobu neurčitú a osadenie predajného automatu na kahance, presnejšie náplni

do nich, požiadala lučenecká firma. Hoci pôvodne žiadala o jeho umiestnenie na budove Domu smútku, stanovisko komisie vyjadrilo súhlas iba s automatom na samostatnom stojisku vedľa informačnej tabule. Vzhľadom na fakt, že naň nesmie svietiť slnko, automat sa nakoniec rozhodli umiestniť za stenu domu susediaceho s cintorínom. Poslanci teda na rokovanie dostali materiál, kde mali rozhodnúť nielen o cene met-

ra štvorcového na tomto pietnom mieste, ale aj o dobe prenájmu.

Obmedzenie činnosti miestnych podnikateľov

V diskusiách o možnom zverejnení zámeru dať do prenájmu spomínaný pozemok však viacerí poukázali na to, že umiestnením automatu môže dôjsť v konečnom dôsledku k obmedzeniu podnikateľskej činnosti miestnych podnikateľov, ktorí

vo svojej ponuke spomínaný tovar obyvateľom obce vo svojich prevádzkach ponúkajú celoročne. Zároveň niektorí poslanci vyjadrili názor, že pôjde o estetické narušenie pietneho miesta. V konečnom hlasovaní za zverejnenie zámeru na prenechanie majetku obce v podobe 1 m² do nájmu na uvedený účel poslancov nepresvedčila ani určitá doba prenájmu na 5 rokov, ani 50-eurová suma za rok. Štyria boli za a piati proti. (ela)

Výzva a prosba pre obyvateľov

SLOVENSKÁ LUPČA – V súvislosti s blížiacim sa jarným obdobím bude obec vykonávať čistenie komunikácií po zimnej údržbe. Cesty bude nutné čistiť pomocou techniky.

Aj preto bude veľmi dôležité zachovať zjazdnosť ciest a eliminovať počet zaparkovaných automobilov v ťažko prejazdných úsekoch. Tuto cestou chceme požiadať obyvateľov o ústretovosť a toleranciu v uliciach. Zároveň by sme všetkých ochotných obyvateľov a majiteľov domov chceli požiadať o pomoc pri čistení chodníkov pred ich nehnuteľnosťami. Stačí, ak pomôžu vyzmetať štrk a umiestniť ho na kraj cesty. Dôvodom je, že obec nedis-

ponuje adekvátnou technikou na zametanie chodníkov a ani dostatočným počtom pracovnej sily na

tieto úkony. Za pomoc a ústretovosť vopred všetkým ĎAKUJEME. (rl)

Hľadajú sa ľudia do prevádzky zberného dvora

SLOVENSKÁ LUPČA – Obec onedlho plánuje znovu otvoriť obyvateľom obce brány zberného dvora. Hľadajú sa brigádnici.

Aj touto cestou možných záujemcov informujeme, že pokiaľ by mali o prácu na zbernom dvore v Slovenskej Lupči záujem, pôjde o uzatvorenie brigádnickej zmluvy na prevádzkara zberného dvora, a to v čase jeho otváracích hodín. Pokiaľ vás ponuka obce zaujala, bližšie informácie dostanete po kontaktovaní sekretariátu obecného úradu. (rl)

Vitajte drobčekomia

SLOVENSKÁ LUPČA – Počas uplynulého roka 2022 sa nám rady obyvateľov Slovenskej Lupče rozrástli o desať chlapčiek a rovnaký počet – desať – dievčatiek.

V tomto roku 2023 nám počas januára pribudlo jedno dievčatko a február priniesol dvoch chlapčiek a dve dievčatka. Vitajte, drobčekomia, prajeme vám, aby ste boli medzi nami šťastní a spokojní. (ela)

A bol človek...

„Ahojte, maminke a ocinko. Ako vám tu bolo bezo mňa? Ak smutno, verte, že vás rozveselím, ak rušno, určite sa postarám, aby bolo ešte rušnejšie, a ak pokojne, o program si starosti nerobte – tento film režirujem ja.“

To aby ste vedeli, že ja som odteraz váš život a vy ste celý môj svet...“

Opustili nás

Za uplynulé mesiace sme sa rozlúčili s týmito obyvateľmi Slovenskej Lupče:

Jozef Ríša vo veku 58 rokov
Vladislav Holécý vo veku 84 rokov
Ján Lauko vo veku 88 rokov
Lýdia Kantorová vo veku 85 rokov
Ing. Dušan Králik vo veku 74 rokov
Ján Debnárik Šaňo vo veku 66 rokov

„Kto žije v srdciach svojich milých, nie je mŕtvy, je len vzdialený...“

Úprimnú sústrasť

Ako sme začali nový rok

SLOVENSKÁ LUPČA - Po vianočných prázdninách naša škôlka nelenila a pripravila si množstvo akcií a podujatí. Hneď na začiatku roka deti z triedy Sovičiek navštívili seniorov v domove dôchodcov, ktorým vyčarili úsmev na tvárach vínsmi, piesňami a tancom.

Takto im deti spríjemnili a ozvláštnili ich všedné dni. Počas fašiangových sviatkov sa materská škola premenila na miesto plné radosti, úsmevov a zábavy. Deti a celý personál materskej školy sa odeli do rôznorodých masiek a do tanca im hrala kapela Nobbo. Vďaka patrí aj našim pani kuchárkam, a to za perfektné šišky, ktoré neodmysliteľne patria k tomuto obdobiu a na ktorých sme si všetci pochutili.

Malí olympionici

Každoročnou tradíciou našej materskej školy je aj zimná olympiáda, na ktorú prijali pozvanie aj pani učiteľky so svojimi žiakmi z prvých tried základnej školy. S deťmi sme vytvorili súdržné tímy, ktoré sa pustili do zdolávania rôznorodých súťaží. Maskoti v podobe červenej čiapky, vlka a ho-

rára súťažili spoločne s nami s heslom „fair play“ a v závere si každý vybojoval krásnu medailu.

Lyžovačku si užili

Ani lyžiarsky kurz v našej materskej škole každoročne nesmie chýbať. Lyžovačka v Tajove bola plná očakávaní, deťom žiarili očka od radosti a tešili sa na nové výzvy. Úsilie detí prinieslo ovocie. Zatiačovníci sa osmneli lyžovať a pokročili sa zdokonalili vo svojich schopnostiach. Deti si odniesli z lyžiarskeho kurzu veľa spomienok a pamätný diplom.

Malé talenty a jar

A ako sa chystáme na sviatky jari? Za spevu rôznych ľudových piesní sa deti v sprievode obcou rozlúčia s pani zimou symbolickým spálením Moreny. Takto spoločne privítame nasledujúce jarné dni. Počas celého roka pani učiteľky rozvíjajú talent detí a hľadajú tie najlepšie z nich. V rámci Dňa učiteľov sa prezentujú spevom a recitovaním v súťaži „Malé talenty“. Tešíme sa, že nás v tento deň každoročne poctí svojou návštevou aj pán starosta ako najlepší porotca.

Tvorivé veľkonočné dielničky

Deťom spríjemňujeme veľkonočné obdobie hľadaním kraslíc na školskom dvore, pri čom im pomáha náš známy maskot zajko. Najviac sa však tešíme na spoločné Veľkonočné tvorivé dielne, kde s radostou privítame detičky s rodičmi, s ktorými si niečo pekné vyrobíme, trošku sa občerstvíme a spoločne strávime príjemný čas.

text (jd)
foto archív mš

Zimná olympiáda v materskej škole

SLOVENSKÁ LUPČA - Naši prváci dostali od pani riaditeľky materskej školy Aničky Sojakovej pozvanie na Zimnú olympiádu. Veľmi sa tešili, že si nielen zasúťažajú a strávia doobedie vonku, ale že sa tiež stretnú so svojimi niekdajšími učiteľkami a kamarátmi z materskej školy.

Krásne zasnežené počasie prispelo k zimnej atmosfére a prváci s nadšením absolvovali všetky disciplíny. S nimi im pomáhali aj Červená čiapka, vlk a poľovník. Na záver akcie si spolu so škôlkarmi zaspievali hymnu a dostali krásne medaily.

Celému kolektívu MŠ ďakujeme za príjemne strávené dopoludnie a už teraz sa tešíme na predškôlkov, ktorých sme pozvali k nám do školy na otvorenú hodinu.

Text (vyučujúce prvého ročníka)
Foto archív zš

Zážitky z Berlína

SLOVENSKÁ LUPČA/BERLÍN - V čase od 16. do 20. novembra sme sa zúčastnili na zahraničnej jazykovej exkurzii v Berlíne. Vyrázili sme vo večerných hodinách, a tak sme sa v autobuse snažili zaspáť. Ráno nám pani sprievodkyňa pustila video o meste Postupim, ktoré sme mali navštíviť ako prvé.

Postupim (Potsdam) - zámok Sanssouci s terasovými záhradami

Po našom príchode nás očaril krásny zámok Sanssouci, kde sme hľadali miesto, kde je pochovaný miestny panovník. Po prechádzke parkom sme sa vydali do centra mesta. V osobnom voľne sme si objednali aj kávu. Samozrejme - po nemecky. Neuvedomili sme si však, že sme si objednali o jednu naviac. Okolo obeda prišiel čas rozlúčiť sa s hlavným mestom Brandenburska Postupimom a presunúť sa do Berlína.

Pozostatky berlínskeho múru

Na naše prekvapenie sme nešli hneď do hotela, ale po zvyšok dňa sme sa prechádzali ulicami večne sa rozrastajúceho mesta. Videli sme napríklad Potsdamer Platz - betónové pozostatky berlínskeho múru. Neskôr sme sa išli najesť do Mall of Berlin a potom nás čakala zaujímavá cesta metrom do hotela. Nanešťastie, v metre sa niečo pokazilo, a tak sme boli nútení prejsť jednu zastávku po svojich. Nako-

niec sme šťastní a unavení prišli do hotela. Každý dostal kód k svojej izbe a potom sa mohol ubytovať. My sme mali izbu na šiestom poschodí - bolo to super!

Berlín a jeho centrum

Ráno na nás v hoteli čakali raňajky. Po nich sme sa so sprievodkyňou vydali do centra Berlína. Celý deň sme sa prechádzali a videli sme rôzne krásne stavby. Neskôr sme sa dostali k známemu berlínske- mu múru, kde sme sa fotili a pani sprievodkyňa nám o ňom niečo

zaujímavé porozprávala. Mali sme možnosť nakúpiť si aj rôzne suveníry. Prešli sme sa k židovskému cintorínu, Brandenburskej bráne, Humboldtovej univerzite, videli sme Checkpoint Charlie či triedu Unter den Linden. Podvečer sme sa konečne dostali k televíznej veži, vysokej 365 metrov. V pozorovateľni, vo výške 204 metrov, sme mali dost času na foteenie, ale aj aby sme sa pokochali krásnym výhľadom na mesto. Unavení sme sa vrátili do hotela, kde sme sa dozvedeli, že skoro ráno vstávame. Nám to ale nevadilo.

Historické Drážďany

Tretí deň sme sa hneď po raňajkách vybrali do Drážďan. Krásne historické budovy nás uchvátili hneď, ako sme vošli do mesta. Ako prvý sme uvideli kostol Panny Márie - Frauenkirche. Zastavili sme sa pri veľkej porcelánovej stene, na ktorej boli portréty viac ako tridsiatich panovníkov! Našou ďalšou zastávkou sa stal zámok a obrazareň Zwinger. V galérii sa nám veľmi páčilo - hlavne obrazy a krásne sochy. Bola tam aj celosvetovo známa Sixtínska Madona od známeho maliara Rafaela. Neskôr, v rámci osobného voľna, sme opäť išli do nákupného centra, kde sme mali možnosť najesť sa a ešte niečo dokúpiť svojim najbližším, kamarátom a známym. Večer sme si unavení sadli do autobusu a vydali sa na spiatočnú cestu domov!

**Monika Šmolďasová
a Ema Kováčiková (9.B)
foto: Michal Bacík**

Alexanderplatz - v pozadí rovnomenná vlaková stanica spolu so stanicami mestskej dráhy (S-Bahn) a metra (U-Bahn)

US Army Checkpoint - patril k najznámejším hraničným priechodom rozdeleného Berlína, spájal americký a sovietsky sektor mesta

Štvrtáci a siedmáci na lyžiarskom Pod'akovanie

SLOVENSKÁ LUPČA/TÁLE - Koncom januára, v dňoch 25.1 - 31.1.2023, sa žiaci vybraných ročníkov 4. a 7. zúčastnili na lyžiarskom výcviku v stredisku SKI Tále. Lyžiarske stredisko Tále je vhodné pre náročných i menej náročných lyžiarov. Celková dĺžka tamojších tratí je 2 570 m.

Za výborných snehových podmienok a počasia každého druhu si žiaci pod vedením našich in-

štruktorov osvojili správnu techniku lyžovania. Kým „nelýžiar“ začínali výučbou úplných základov na miernom svahu a postupne skúšali jazdu na vleku, pokročili lyžiarri mali počas výcviku možnosť vyskúšať si všetky typy zjazdoviek.

Najlepší aj náročne

Tí začiatočníci, ktorí sa v lyžovaní postupne zdokonalili, mohli neskôr lyžovať i na náročnejších

zjazdovkách. V posledný deň ako odmenu za zdokonalenie svojich lyžiarskych schopností si tí najlepší mohli zalyžovať v oveľa náročnejšom teréne Lyžiarskeho strediska Mýto pod Ďumbierom. Lyžovanie si dosýta užili, a keď vykuklo slniečko, videli aj krásnu panorámu Nízkych Tatier. Počas lyžiarskeho výcviku zažili mnoho zážitkov a prežili pekné chvíle.

**(vyučujúci ZŠ)
Foto archív ZŠ**

SLOVENSKÁ LUPČA - Po dvojročnej prestávke sme sa opäť spoločne stretli na tradičných vianočných trhoch, ktoré pre nás pripravili učitelia a žiaci ZŠ.

Spoločne ponúkali výrobky, ktoré pripravili počas Dňa remesiel. Ďakujeme sponzorom - Obecný úrad Slovenská Lupča, Rodičovská rada pri ZŠ Sama Cambela a hostinec Tríbel, rovnako ako aj širokej verejnosti za podporu a účasť na tejto vydarenej akcii. Aj napriek daždivému počasiu nás potešili stretnutia pri vianočnom punči, kapustnici a klobáskach. Navštevníci trhov si domov odniesli kus vianočnej atmosféry. Tešíme sa na stretnutie opäť o rok.

Učitelia ZŠ Sama Cambela

Odkiaľ prišli – rod HOLÉCZY

SLOVENSKÁ LUPČA - Ak sa niekedy zamýšľate nad tým, odkiaľ prišli vaši prví predkovia do Slovenskej Lupče, určite najvzácnejšou studnicou spoznania sú staré cirkevné matriky. Práve z nich sa napríklad dozvieme, že prvý Markušovský, Mičovský a Horčín prišli do Slovenskej Lupče z Ľubietovej, Belluš

z Hornej Ľahoty, Maštalirc z Sliezska, Čellár z Brusna, Chovanec z Oravy, Pondelík z Brezna, Dávid z Bátorovic, no a aby som nezabudol na seba, môj najstarší predok, šesťkrát prastarý otec Andrej Balkovic, prišiel do Lupče z Rybár. Dnes vám budem rozprávať o rode Holéczy, ktorý patril v Slovenskej Lupči medzi najrozšírenejšie a jeho začiatky sú veľmi zaujímavé. Aby však moje rozprávanie malo aký-taký dej, za koncovú osobu som si vybral Annu Holéczyovú, matku architekta Emila Belluša a Eleny, akademickej sochárky.

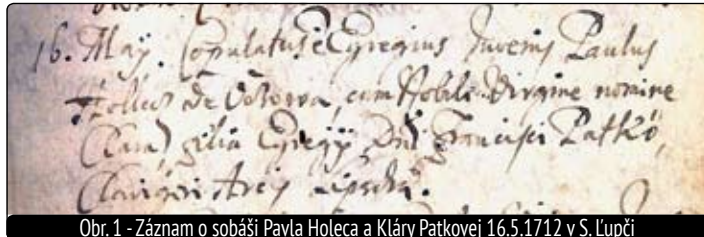
Bolo to 16. mája 1712, keď mal v Slovenskej Lupči sobáš zeman Pavol Holecz z Očovej s Klárou, dcérou šľachtica Františka Patka, kľučiaru (claviger) Lupčianskeho hradu (obr. 1). O viac ako rok, dňa 5. novembra 1713, sa v Slovenskej Lupči vydala aj jeho sestra Žofia, a to za Andreja, syna rektora Daniela Fabriciho.

Správa Detvy a šľachtický stav

Ich otec Juraj bol koncom 17. storočia prisťahovalcom porotcom vo Zvolenskej stolici, no pre dejiny bol oveľa významnejší starý otec, taktiež Juraj. Juraj Holecz starší bol vysokým úradníkom Ladislava Csákyho, majiteľa Viglašského zámku a okolitého panstva, ktorý ho v roku 1636 poveril, aby založil novú osadu. Osada dostala názov Detva a Juraj sa stal jej správcom. Juraj musel mať aj ďalšie zásluhy, pretože 17. októbra 1653 dal Ladislav Csáky jemu a jeho potomkom donačnú listinu na tri usadlosti v Očovej, dnes známe ako Holcov majer. Nezostalo však len pri tom. Dňa 24. júna 1662 kráľ Leopold I. povýšil Juraja a jeho potomkov do šľachtického stavu.

Prišli do Slovenskej Lupče

Po sobáši Pavol a Klára zrejme žili v Očovej, čo sa však s určitou pravdepodobnosťou povedať nedá, pretože tamojšie

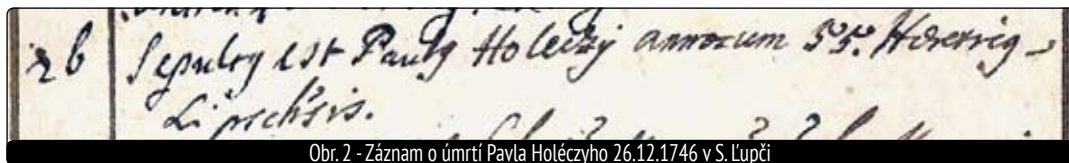
Obr. 1 - Záznam o sobáši Pavla Holecza a Kláry Patkovej 16.5.1712 v S. Lupči

matriky z tej doby sa nezachovali. Jedno je však isté, Klára časom zomrela a vdovec Pavol sa znovu oženil. Jeho druhou manželkou bola Dorota neznámeho priezviska, s ktorou sa pred rokom 1730 prisťahoval do Slovenskej Lupče. Manželia mali šesť detí, z matričných zápisov o ich narodení vidno, ako sa Pavlovo priezvisko postupne menilo z Holecz na Holéczy. S priezviskom Holéczy je zapísaný aj pri úmrtí dňa 26. decembra 1746 vo veku 55 rokov (obr. 2). Jeho manželka Dorota skonala 22. januára 1748 vo veku 40 rokov.

Jána, narodeného 5. marca 1763, ktorý sa dňa 12. augusta 1792 oženil s Máriou, dcérou Mateja Mičovského a Rebeky Filipčovej. Keď Jánova manželka Katarína 6. júna 1776 zomrela, znovu sa oženil. Jeho druhou manželkou sa už 14. júla 1776 stala 23-ročná Mária, dcéra Jána Brucháča a Doroty Králikovej.

Samuelov sledovaný rod

Mali štyri deti, všetky si založili rodiny. Dcéra Rebeka s Danielom Petelenom, Mária s Jurajom

Obr. 2 - Záznam o úmrtí Pavla Holéczyho 26.12.1746 v S. Lupči

Ostal tu jediný

Po smrti rodičov si ich deti zrejme zobrali k sebe príbuzní, v Slovenskej Lupči zostal len najstarší syn Ján, narodený 24. októbra 1730. Ján, pokračovateľ sledovaného rodu, si dňa 18. februára 1759 zobral za manželku „starú dievku“ Katarínu, 37-ročnú dcéru zemana Andreja Sýkoru a Doroty Mackovej. Manželia mali len syna

Faltánym, syn Matej s Juditou Markušovskou, vdovou po Jánovi Návojski, no a syn Samuel je pokračovateľom sledovaného rodu. Otec detí, Ján Holéczy, zomrel 22. januára 1801, jeho druhá manželka Mária, rodená Brucháčová, skonala 22. júla 1807. Samuel Holéczy sa narodil 12. júla 1782 a ako ledeva dvadsaťšestročný si dňa 17.2.1808 zobral za manželku Máriu, 22-ročnú dcéru Mateja Korónyho a Žofie

Lányovej. Manželia mali synov Jána a Samuela. Jánovu manželkou bola Rosina Balkovicová a Samuel je pokračovateľom sledovaného rodu. Otec synov, Samuel Holéczy, zomrel 4. februára 1865, jeho manželka Mária, rodená Korónyová, skonala už skôr, a to 6. apríla 1856.

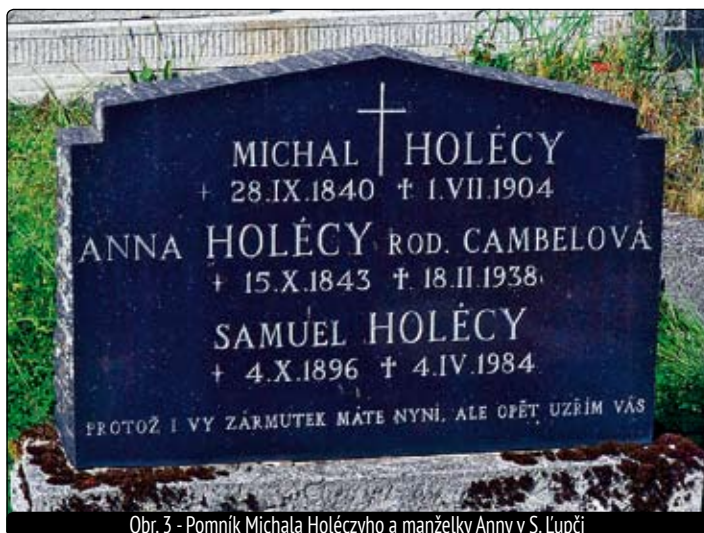
Vzal si zemanovu dcéru

Pokračovateľ sledovaného rodu Samuel Holéczy sa narodil 20. októbra 1811 a dňa 20. novembra 1839 si zobral za manželku Máriu, narodenú 14. decembra 1816, dcéru zemana Samuela Sýkoru a Rosiny Fabianovej. Manželia mali troch synov – Daniela, Samuela a Michala - pokračovateľa sledovaného rodu. Syn Daniel zomrel vo veku necelých šesť rokov. Samuel si pred rokom 1873 zobral za manželku Máriu Hlivovú z Brezna. Zo Samuelovej vetvy pochádzala aj Jolana

Holéczyová, manželka legendárneho učiteľa, včelára a ovocinára Emila Plandera. Otec troch synov, Samuel Holéczy, zomrel 16. januára 1896, dátum skonu jeho manželky Márie, rodenej Sýkorovej, sa mi nepodarilo zistiť.

Pomník na cintoríne

Michal Holéczy, pokračovateľ rodu, sa narodil 18. septembra 1840 a dňa 15. februára 1865 si zobral za manželku Annu, narodenú 13. novembra 1843, dcéru Samuela Czambela a Zuzany Filipčovej. Manželia mali do roku 1880 dve deti, syna Samuela a dcéru Annu Jozefínu, finálnu osobu nášho rozprávania o slovenskoľupčianskom rode Holéczy. Syn Samuel, narodený 8. novembra 1870, mal za manželku Máriu, narodenú 19. októbra 1870, dcéru Ludovíta Draka a Anny Zuzany Balkovicovej. Michal Holéczy zomrel 1. júla 1904, jeho manželka Anna, rodená Czambelová, skonala 18. februára 1838 vo veku 94 rokov. Na Ľupčianskom cintoríne môžete ešte aj dnes nájsť ich pomník, na ktorom majú zle uvedený dátum narodenia (obr. 3).

Obr. 3 - Pomník Michala Holéczyho a manželky Anny v S. Lupči

1876 Marína 15.kin	1876 Marína 29.kin	Anna Josephina	-	-	na	Jozefína	-	Holečzy Bibely palyar is vanga czambel Anna	Zolyon Lupca	Oravský Javor palyar is kisyjarto Pranda Anna
--------------------------	--------------------------	-------------------	---	---	----	----------	---	---	-----------------	---

Obr. 4 - Záznam o narodení Anny Jozefíny Holéczyovej 15.3.1876 v S. Lupči

1875 die 21. Juba	1875 die 17. Jozefína	Juanes Daniel	maje	-	-	Legitim	-	Juanes Belsuch Lupca is fanyaros Anna Czambel	Zolyon Lupca	Andriean Kuffy Lupca is fanyaros Anna Czambel
-------------------------	-----------------------------	------------------	------	---	---	---------	---	---	-----------------	---

Obr. 5 - Záznam o narodení Jána Daniela Belluša 21.7.1875 v S. Lupči

Nápis umelec – sochár

Anna Jozefína Holéczyová sa narodila 15. marca 1876 a pred rokom 1899 sa vydala za Jána Daniela, narodeného 21. júla 1875, syna Jána Belluša a Anny, dcéry Pavla Czambela a Estery Mrázovej (obr. 4, 5). Manželia žili v Slovenskej Lupči, kde sa im 19. septembra 1899 narodil syn Emil a o dva roky neskôr 23. marca 1901 syn Daniel. Potom sa rodina presťahovala do Banskej Bystrice, kde sa 8. augusta 1908 narodila dcéra Elena. Anna Jozefína, rod. Holéczyová, zomrela 7. júna 1965. Jej manžel, Ján Daniel Belluš, skonal už oveľa skôr, a to 17. mája 1942. Spolu s dcérou Elenou, kto-

Obr. 6 - Pomník Daniela Belluša s manželkou Annou a dcérou Elenou v B. Bystrici

rá má pod menom na náhrobnom kameni nápis umelec – sochár, odpočívajú v spoločnom hrobe na evanjelickom cintoríne v Banskej Bystrici (obr. 6).

* * *

Milí priatelia, skončilo sa rozprávanie o slovenskolupčianskom rode Holéczyovcov od jeho začiatkov. Ak si myslíte, že aj vy ste potomkami zakladateľa rodu Pavla Holecza-Holéczyho, a to po meči alebo po praslici, rýchlo si pichnite ihličkou do prsta. Pretože možno práve teraz zistíte, že aj vo vašich žilách koluje šľachtická modrá krv.

Jano Balkovic
foto autor

Základná škola Sama Cambela
Červený kríž v Slovenskej Lupči
v spolupráci
s Národnou transfúznou službou
z Banskej Bystrice
Vás pozývajú na mobilný

ODBER KRVI

ktorý sa uskutoční
dňa 4. mája 2023
(štvrtok)

v priestoroch Základnej školy v Slovenskej Lupči,
v čase od 8:00 do 10:00 hod.

Je nutné, aby každý darca krvi pri registrácii predložil občiansky preukaz, preukaz zdravotnej poisťovne, prípadne aj preukaz darcu krvi.

Bližšie informácie na www.ntssr.sk.

Jarná sezóna začína

navštívte hrad počas marcových víkendov!

Hrad bude otvorený
počas všetkých marcových víkendov od 10:00 do 15:00
a prehliadky sa konajú každú celú hodinu (posledný vstup o 15:00).
Hrad je možné navštíviť len v sprievode lektorky každú celú hodinu,
individuálne prehliadky žiaľ nie sú možné.

Skupiny nad 10 osôb prosíme nahlásiť vopred.
V priebehu pracovného týždňa je potrebné prehliadku dohodnúť
minimálne 1 pracovný deň vopred.

referent@hradlupca.sk | 048/418 74 29 | 0911 580 164

Nikdy sa nerozhádali, ani názorovo nerozišli – DIXIE CHIPS

SLOVENSKÁ LUPČA – Niet zrejme obyvateľa obce, ktorý ešte na vlastné oči nevidel a na vlastné uši nepočul dve vskutku muzikantské stálice Slovenskej Lupče. Slamené klobúčiky, červené motýliky, ale aj červené „hozentragle“. Presne to je dokonalý rukopis Jána Priesola a Petra Solárika k pohodovej, poväčšine swingovej muzike. Muzikanti, ktorí hrajú spolu už takmer 55 rokov! Kamaráti od detstva, ktorí sa nikdy nepohádali. Nech sa páči, od roku 2004 bez prestávky je to naša lupčianska kapela DIXIE CHIPS. Zaspomínali sme si spoločne a moja prvá otázka bola, kedy a prečo sa to všetko začalo, a ako inak, odpovedali mi pekne spolu.

Myslím, že to bol rok 1968, keď sme spolu s Petrom začínali. No u mňa to bolo ešte s učiteľom Milanom Bakšom v Brusne. Potom prišla Biotika, pridala sa gitara, klavír, dychy Miloš Mojžiš a trubkár Ďuro Kolár. Peter vlastne nahradil môjho o tri roky staršieho brata Ivana Priesola, ktorý v šesťdesiatom ôsmom emigroval do Kanady. Pamätám si to ako dnes. Mali sme hrať na Táloch a Srdiečku, a on už vedel, že na Silvestra odíde. Tak volal Petrovi, či ho nenahradí na bicích. A tak som sa dostal do hotovej kapely ako 21-ročný.

A dodnes evidentne neľutuje ani jeden z vás. Kým Janko sa narodil v roku 1942, Peťo je o päť rokov mladší. Obdivuhodné je, že dodnes každý týždeň skúšate, a to vôbec nie hocijako. V pondelky aj štvrtky!

Áno, pravda je – vždy sa opýtam, že dnes skúšame, tak čo si dáme. Odpoveď je, že hudbu zo súdka. A tie súdky sú štyri. Vlastné veci, prevzaté, dixielandové a dusíkaté (tie sú od Gejzu Dusíka), a robíme aj inštrumentálne skladby. Každý sú-

dok má vyše dvadsať piesní, pričom tie vlastné a detské sú spolu.

K tým detským sa ešte vrátim. Takže váš repertoár tvorí stovka piesní... Nemýlite sa a pamätáte si to všetko?

Máme múdre knižky. A či sa nemýlime? Tak sa pomýlime, že to nikto nezbadá. Tvárime sa, že to je improvizácia, a presne takto to má byť.

Ako ste mi naznačili, obaja sa skromne považujete za hudobníkov amatérov, ale viem, že to spočiatku nebol džez, swing, blues ani dixieland.

Pôvodne sme obaja folkloristi s koreňmi v biotickom Partizáne. Janko im robil korepetície a hral na akordeóne. A naozaj, v čase našej mladosti, lebo vtedy sme naozaj boli veľmi mladí, sme hrávali populárne skladby. Bola to kapela Metronóm. Bratislavská lýra bola trendom, a čo z nej vyšlo, to si obecenstvo žiadalo. A tak sa to hralo a spievalo. Hrávali sme často – čaje v Dubovej, v kúpeľoch Brusno a Sliač, ale aj v známej

reštaurácii Hungária v Banskej Bystrici, Národnom dome či hoteli LUX. Tu sme hrávali dokonca jedenásť rokov nepretržite. LUX bol naozaj výborný. Hrávali sme v hlavnej sále, plus každú nedeľu takzvané čaje, piatky a soboty plesy, a ak vypadla kapela, tak aj dole v bare. Vtedy nám spievali Milan Bakša a Magda Vágenerová.

Dnes spieva Janko; vtedy za čias Metronómu iba hral?

Nie, spieval najmä vokály, a sem tam, keď sa to hodilo, mal aj sólo. Hodili sa mu najmä pesničky Pavla Hamela. Tie mu naozaj sadli.

Boli ste zrejme poriadne vyťažení, takže bude asi namieste otázka, či ste vtedy vystupovali ako muzikanti aj za hranicami?

No, Peťo s folklórom určite, a ja som ako saxofonista dva mesiace hral v Bulharsku s jednou bratislavskou kapelou. Spevákou bola Gizka Oňová, vtedy sa však volala inak, lebo to bola kapela jej prvého muža. Mali sme stabilnú reštauráciu, kde sme hrávali každý deň.

Poznáte sa od detstva. Hoci ty, Janko, si chvíľu kvôli práci spojára a technika žil s rodinou v Brusne, si rodený Lupčan a vraj ste boli s Peťom susedovci. Naozaj ste sa nikdy nepohádali?

Bývali sme oproti krčme u Kráľov a Peter žil v lesáckom činžiaku, takže nás delil iba plot. Mali sme v ňom spoločnú dieru na futbal. A naozaj sa nehádame, lebo si navzájom do toho, čo vieme, nekafráme, ani nekibicujeme. Naťahujeme sa, iba keď hľadám tóninu, ale to je skôr sranda.

Podme však k vášmu lupčianskemu hudobnému účinkovaniu. Saxofónové kvarteto a v úvode spomínaný DIXIE CHIPS. Ste milovníci džezového žánru dixieland, preto aj prvá časť názvu. Ale prečo CHIPS?

Smiech. Lebo lupienky máme radi. Chutia nám. *Opäť smiech.* Mať vlastné veci, a to komponované v žánri, čo sa nám naozaj páči, a aj ich hrať, nám chuti ako žáner sám.

Tu bola dôležitá spolupráca s Vojtechom Matušekom. Komponoval muziku a podhrávky. Texty tvoril Janko Priesol. Sú to jeho básničky. Písal sa rok 2004.

Ale bolo naozaj aj Saxofónové kvarteto pri ZŠ. Neskôr nás prichýlila v MKS pani Danková a vzniklo Lupčianske saxofónové kvarteto. Bol to práve učiteľ Bednarčík, ktorý dával základy mladým saxofonistom a vychovával ich. Palko Pondeľík, Andrejko Gonda, Karolko Potančok. Niektorí pokračovali s nami aj v kapele DIXIE CHIPS, kde hrali. A potom aj Jankovi štyria vnukovia Jarko Krajan, ktorý hrá na trubku a trombóne, a hral aj jeho mladší brat Teo a hrávajú aj Timotej a Samuel Mrvovci. Odvtedy sme vydali štyri albumy: V zrkadlovej sieni, Pošepkané rytmom, Pošepkané rytmom 2, Každé ráno a jeden detský.

Á tak tu je priestor na tie detské veci, ku ktorým som sa chcela vrátiť. Dostalo sa mi do rúk CD s názvom NA LESNÍCKEJ 32. Hrajú a spievajú tam deti.

Robili sme pásmo 12 - 14 piesní, ktoré vyšli na tomto cédečku. Naše deti, vnuci – áno, u nás. Celkovo v našich rodinách sa s hudbou stretol intenzívne každý.

► **Musím povedať, že slovko intenzívne je namieste. Napriek tomu ste veľmi skromní, tak schválne, vyrátavajte.**

To bude nadhlo. Takže Priesolovci. Obe dcéry, Janka aj Veronika, boli flautistky. Syn Tomáš hral na saxofón. Jankini chlapi sú Krajanovci a hrávajú s dedkom alebo pre neho dodnes. Rovnako tak dvojčatá Mrvovci, ktorí sa narodili Veronike. A Solárikovci? Petrovi traja synovia hudbe venovali väčšinu života. Aleš je klavirista, Radoslav ovláda saxofón a klarinet, Peter hrá na perkusiách a bicích. Jeho žena Renáta vyučuje v našej „zuške“ lesný roh a veríme, že vzkriesi aj dychovku. Obe ich dcéry, Ema a Hanah, sú klaviristky. Klavír v ZUŠ navštevuje aj Radov syn Filip a dcéra Nela sa venovala zobcovej flaute. Alešove tri dievčatá, Eliška, Lívia a Tatiana, sú speváčky a Adam hrá na bicích. Nezabudli sme na nikoho? Predsa len mne ťahá na 81 a Peťo má 76. Kadečo sa z hlavy vytratí.

Nedá mi nespomenúť, Janko, že si nielen hudobník a výtvarník, no vydal si i básnickú zbierku s názvom Správni starci. Ale ruku

na srdce, vyzeráte obaja skvelo, a v tvom prípade kto si môže takto povedať, že hráva, spieva a verejne baví ľudí po 80-tke?

No, má to svoje plusy. Dýchaš, keď ideš hrať, zuby si musíš vyčistiť, zhlboka sa nadýchnuť, artikulovať, i veľa čítať. Chce to sebadisciplínu. Ale je to tak telesný, ako aj duševný relax. Pridaná hodnota toho všetkého, ktorá nedovolí upadať človeku ani fyzicky, ani psychicky. Pokojne dnes uhráme tri kolá, aj viac. Skončíme naozaj iba keď budeme musieť.

Vie vás ešte aj teraz po tých rokoch niečo pri vystúpení prekvapiť?

Určite technika. Keď nás zradí... alebo... (smiech) keď si zabudneme

hudobný nástroj. Pravdou ale je, a súvisí to aj s tým čítaním a učením sa, teraz je hrať ľahšie ako kedysi. Technika neuveriteľne pomáha. Sú to dobré veci, všetko digitálne, nájdeš noty na „nete“, stiahneš, vytlačíš. Ak to vieš. Treba sa tomu venovať.

Nadviažem na slovko venovať sa. Spája sa s vami krásna časť kultúrneho života v Slovenskej Lupči, ktorá trvala neuveriteľne dlho. Od roku 2004 sa okrem letných mesiacov konali každú poslednú nedeľu v mesiaci posezenia pri živej hudbe a vínku.

Fungovali sme ako spoluorganizátori a prezentovali sme rôzne osobnosti z rozličných spoločenských oblastí formou besedy v neformálnom

prostredí, dopĺňali ich koncerty i výstavy. Bolo to veľmi pestré, kultúrne obohacujúce. Ľudia sa stretávali, zabávali, veľa dozvedeli. Akási ponuka alternatívy k „papučovej kultúre“ v neformálnom prostredí. Takto by mala fungovať kultúra. Situácia, ale aj Covid to „zahamoval“.

Čo vás najviac teší alebo na čo ste hrdí, keď tu takto spolu spomíname a rekapitulujeme?

Chvíľa ticha. Najviac sme hrdí na našu vernosť. Nikdy sme sa nerozhádali, ani len názorovo nerozišli. Vždy sme si rozumeli. Ako ľudia, ale aj ako priatelia.

Zhovárala sa Erika Lamperová

Foto: archív Jána Priesola a Petra Solárika

Užitočný komunikačný prostriedok

SLOVENSKÁ LUPČA - Cieľom občianskeho združenia Pod hradom Slovenská Lupča bolo vytvoriť zaujímavý multimediálny informačný systém prostredníctvom moderného informačného kiosku, ktorý by slúžil návštevníkom hradu a okoloidúcim. Podarilo sa!

Projekt významnou mierou podporil Banskobystrický samosprávny kraj a finančnú spoluúčasť poskytla aj obec Slovenská Lupča. S projektom sa stotožnili aj Železiarne Podbrezová, a. s., ktoré zabezpečili technickú realizáciu a prostredníctvom svojej dcérskej firmy ŽP Informatika s.r.o. vytvorili aj obsah informačného kiosku.

Pútavé spracovanie zaujme

Informačný kiosk poskytuje aktuálne informácie o hrade a okolitých zaujímavostiach z obce jednoduchou nenútenou a dynamickou obrazovou, a interaktívnou formou. Moderný exteriérový informačný kiosk využíva dotykovú formu ovládania, na ktorú sme si

všetci zvykli z našich smartfónov. Dôležitá je pekná grafika, ktorá vynikne a intenzívnejšie zaujme, pretože sa zobrazuje na veľkoplášnej obrazovke vo FULL HD rozlíšení. Samozrejmosťou je aj pútavý, ale najmä užitočný obsah vo forme textových, fotografických a audiovizuálnych častí, do ktorého tvorby bolo zapojené aj miestne návštevnícke informačné centrum. Toto všetko vzbudzuje aktívny záujem turistov, obyvateľov a okoloidúcich o informácie, ktoré im tento informačný bod ponúka.

Text: Vladimír Homola

Foto: autor

Dom remesiel sa opäť otvoril

SLOVENSKÁ LUPČA - Obec v týchto dňoch úspešne ukončila rekonštrukciu elektroinštalácie v objekte obce - Domu remesiel. Priestor je opäť v prevádzke.

Obyvatelia obce a návštevníci Domu remesiel sa môžu postupne

tešiť na všetky dielne, tak ako boli v minulosti zvyknutí. Priestory sú po novorocnej rekonštrukcii dokonca vynovené. Lektori jednotlivých remeselníckych techník sa už na svojich návštevníkov tešia, a to každú stredu od 17.00 hodiny.

(ela)

Program Domu remesiel

Priestory sa otvárajú pre verejnosť každú stredu od 17:00 hod.

Marec

- 15.** - Maľba na hodváb (Jánošová)
Keramika (Jánoš)
- 22.** - Enkaustika (Hrašková)
Keramika (Cukor)
- 29.** - Maľba na sklo (Križová)
Keramika (Liday)

Apríl

- 05.** - Suché plstenie (Kočiková)
- 12.** - Batika (Lamperová)
Keramika (Cukor)
- 19.** - Líhané sklo (Jánoš)
Keramika (Liday)

- 26.** - Líhané sklo (Jánošová)
Keramika (Jánoš)

Máj

- 03.** - Pečiatkovanie textilu (Jánošová)
Keramika (Cukor)
- 10.** - Výroba mydiel (Kristína Jánošová)
Keramika (Liday)
- 17.** - Smaltovaný šperk (Jánošová)
Keramika (Jánoš)
- 24.** - Príprava na jarmok
- 27.** - Turíčný jarmok v Dome remesiel: ukážky remesiel, posezenie v čajovni a humne

Všetci ste vítaní aj s rodinami a priateľmi.

Inventár skonfiškovali a po osudoch postelí sa časom začalo pátrať

SLOVENSKÁ LUPČA – Vedeli ste, že napriek častému označovaniu hradu Lupča za jednu z najzachovalejších pamiatok na Slovensku sa v jeho interiéri nezachoval žiadny pôvodný mobiliár? Vzácné kusy z neho sa totiž dostali do múzeí alebo súkromných zbierok. Medzi najznámejšie zachované exponáty, po ktorých osudoch sa ale muselo dlho a podrobne pátrať, patria postele uhorského palatína Františka Vešeléniho a jeho manželky grófký Márie Sécí.

Práve tie sa okrem iných vzácných kusov dreveného nábytku, vytvoreného vďaka precíznej a jemnej práci rezbárskych majstrov, spomínajú v hradných inventároch, ktoré sa nám zachovali z minulosti.

Čierna postel'

V písomných inventároch z roku

1670 a 1672 sa osobitne ako súčasť nábytku spomína čierna postel' (lectus nigro colore tinctus). Podľa umiestnenia postele sa dá predpokladať, že ide o postel' grófký Márie Séciovej. Po smrti palatína Františka Vešeléniho bol hrad Lupča a jeho inventár skonfiškovaný bansko-bystrickou banskou komorou. V období komorskej správy hradu sa obe postele man-

želov dostali do súkromnej zbierky rodiny Radvanských. Postele Márie Sécí a jej manžela boli vystavené v Rákociho sále v kaštieli Radvanských. Podrobný opis tejto zbierky vypracoval v roku 1874 Tivadar Ortvay.

Vystavené v Budapešti

Barón Ján Radvanský v roku

1896 zapožičal obe postele na milénárnu výstavu v Budapešti, kde pri tejto príležitosti vznikli prvé nákresy a fotografie týchto unikátnych kusov nábytku. Pri príležitosti vystavenia obidvoch postelí na tejto výstave boli uverejnené vo viacerých publikáciách aj prvé fotografie postele grófký Márie Séciovej. Po skončení výstavy boli postele opäť prevezené do kaštiela Radvanských, kde ich v roku 1937 odborne opísal vtedajší pracovník Mestského múzea v BB Karol Kiszely. Práve z tohto roku pochádza fotografia, na ktorej vidieť ešte obidve postele aj s ich pôvodnými baldachýnmi v kaštieli Radvanských.

Lokalizovaná na Červenom Kameni

Po 2. svetovej vojne počas tzv. zvozov historického nábytku sa dlho tradovalo, že sa grófkina postel' stratila alebo dostala do

Verná kópia postele Márie Séciovej

Kresba postele M. Séciovej

Kresba postele F. Vešelénih

Fotografia postelí v kaštieli Radvanských (1937)

Originál postele deponovaný na hrade Červený Kameň

súkromnej zbierky, ale výskumom bola lokalizovaná v depozite múzea Červený Kameň, kde je uložená v rozobratom stave.

Rovnako ako posteľ jej manžela sa oba tieto vzácne kusy dostali do zbierok Slovenského národného

Fotografia postele M. Séciovej (1896)

Kresba nezachovaného baldachýnu z postele F. Vešeléného. Zakreslil László

múzea na hrade Červený Kameň. Kým originál posteľ Márie Séciovej leží v depozite, posteľ Františka Vešeléného, síce bez pôvodného baldachýnu, sa aj v súčasnosti zaraďuje medzi najväčšie lákadlá stálej expozície historického nábytku na tomto hrade.

* * *

V rámci obnovy hradu Lupča bol v roku 2017 oslovený stolársky majster Šálek z Rajca, ktorý v priebehu roka na základe originálu vyhotovil vernú repliku posteľ Márie Séciovej. Práve tento exponát je nosným prvkom miestnosti s arkierom, kde je v rámci expozície prezentovaná kultúra hradného bývania v 17. storočí.

(vh, ela)

Zdroj: HOMOLA, V., TOMEČEK, O.: Hrad Lupča. Klenot Pohronia vo svetle vekov. 2017, s. 318-319

Drevená hlava býka v nadrozmernej veľkosti

SLOVENSKÁ LUPČA – Hrad Lupča vďaka intenzívnym prácam ľudí, ktorí histórii upisali svoje srdcia, ponúka čoraz viac zaujímavosti, súvislostí či tajomstiev. Vedeli ste napríklad, že v zbierkach Stredoslovenského múzea v Banskej Bystrici sa nachádza drevená hlava býka v nadživotnej veľkosti, ktorá kedysi zdobila hradné interiéry?

Drevenú plastikú vytvoril neznámy majster a dodnes sa na jej „odfatom“ krku nachádza železné oko, pomocou ktorého bola v minulosti zavesená nad kamenným renesančným portálom Pavla Rubigalla na Lupčianskom hrade.

Rozzúreného býka zabil

Býčia hlava s veľkými rohami a so zaujímavou polychrómiou je spájaná s povestou o Pavlovi Rubigalovi. Podľa nej v jeden deň, keď išiel so svojou rodinou z hradu cez zvernicu do kostola v mestečku pod hradom, napadol ich veľký rozzúrený býk. Rubigall býka zabil a na pamiatku tejto udalosti si nechal jeho hlavu zavesiť nad svoj kamenný vstupný portál do veže, ktorú nechal postaviť. Nad kamenným Rubigalovým portálom z roku 1573 hlava býka naozaj visela. A to skoro 300 rokov, pripomínajúc všetkým majiteľom a návštevníkom hradu jeho udatný čin.

V roku 1842 mohli návštevníci

hradu obdivovať hlavu býka ešte na pôvodnom mieste. Po tomto čase bola ako rarita z pôvodného miesta odstránená a zavesená nad pamätnú tabuľu ďalšieho hradného pána Gašpara Tríbela, umiestnenú na konci strmého schodišťa, ktorým sa vchádzalo na horné nádvorie hradu.

Ocitla sa v múzeu

V období po roku 1873, keď pôsobil na Lupčianskom hrade chlapčenský výchovný ústav arcikňažnej Gizely Habsburskej, hlava býka napokon opustila múry hradu. Stalo sa to v súvislosti so zriaďovaním novej expozície Mestského múzea v priestoroch Matejovho

Rubigallov portál na kresbe vyhotovenej Jozefom Könyökim z roku 1888

domu v Banskej Bystrici, ktorá bola otvorená 17. októbra 1909. Do zbierok múzea ju získal Kornel Divald, ktorý následne vyhotovil aj katalogizačný listok. Hlava býka sa stala unikátnym exponátom novej expozície. V zbierkach Stredoslovenského múzea v Banskej Bystrici sa nachádza do dnešných čias a je evidovaná v spoločenskovednom fonde histórie pod evidenčným číslom H-01223.

* * *

Veríme, že v budúcnosti sa stane jedným z hlavných exponátov na hrade Lupča, kde sa plánuje vytvorenie modernej expozície postavennej na tomto príbehu.

(vh, ela)

Zdroj: HOMOLA, V., TOMEČEK, O.: Hrad Lupča. Klenot Pohronia vo svetle vekov. 2017, s. 316

býčia hlava Drevená hlava býka zo zbierok SSM v B. Bystrici

Býčia hlava v depozite SSM v B. Bystrici

Úspech futbalových nádejí

SLOVENSKÁ LUPČA - Futbalový turnaj U11, ktorý vznikol vďaka spolupráci dvoch futbalových klubov OFK Slovenská Lupča a FK Baník Ľubietová, priniesol našim hráčom na stupni víťazov nádherné 2. miesto.

Turnaj sa odohral v športovej hale v našej obci a bol plný napínavých duelov a nesmiernej bojovnosti. Po odohratí vzájomných zápasov sa na stupne víťazov okrem našich chlapcov postavili aj mužstvá Sliacha a Poník. Mužstvo FK Sliach si odnieslo prvú, zlatú priechku, strieborní skončili chlapci OFK Slovenská Lupča a na tretej víťaznej priechke s bronzovým umiestnením skončil FK OPL Poniky. Štvrté miesto obsadil tím FK Brezno a na poslednej priechke skončil FK Baník Ľubietová. Chlapcom a trénerovi blahoželáme a ďakujeme za reprezentáciu.

(r1, ela)

Foto archív OFK Slovenská Lupča

Halové majstrovstvá Slovenska dorasteniek

SLOVENSKÁ LUPČA - Práve dorastenky, ktoré ako posledná veková kategória zakončili Halové majstrovstvá Slovenska roku 2023, si zmerali sily koncom februára v Slovenskej Ľupči na tenisových dvorcoch ŠK Pepas.

Od soboty 25. februára bojovali dievčatá na dvorcoch o to, ktorá v utorok 28. februára zdvihne nad hlavu víťaznú trofej. Šťastie nakoniec prstom ukázalo na Natáliu Koppovú (TK TENNIS FUN B. Bystřica), ktorá sa stala víťazkou dvoj-

hry na halových majstrovstvách Slovenska dorasteniek. Vo finále si poradila s Lilly Cvcanciger (TC Slávia ÚPJS Košice) a zdolala ju 6:3 a 6:2. Vo štvorhre sa z titulu tešili Ela Beláňová (TK Jednotka Bratislava) so Sandrou Borguľovou (TC BASELI-

NE Banská Bystrica), ktoré vo finále zvíťazili nad Nelou Kuriľákovou (TK Profitennis Academy Prešov) s Nikki Šuchterovou (Tenisová akadémia Prešov) s výsledkom 6:2 a 6:2. Vstup na zápasy bol, ako obvykle, voľný.

(stz, ela), foto archív stz

Po finále štvorhry, zľava: Sandra Borguľová, Ela Beláňová, Nikki Šuchterová, Nela Kuriľáková

Natália Koppová, Lilly Cvcanciger